

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Šárka Korbelová

Pedagogická příprava canisterapeutů a edukační možnosti canisterapie

The Educational preparation of Canistherapists and Educational Canistherapy options

Místo a rok odevzdání: Praha 2013

Vedoucí práce: Lenka Počtová, Mgr.

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lence Počtové za trpělivý přístup, rady a obohacující připomínky. Dále bych ráda poděkovala aktivní canisterapeutce paní Pavle Nápravové za inspiraci. Poslední poděkování patří Mgr. Janě Písařikové za cenné informace.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

.....
Jméno autorky

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá pedagogickou přípravou canisterapeutů a edukačními možnostmi canisterapie. Dále se zaměřuje na legislativní ukotvení canisterapie v České republice, popisuje využívané canisterapeutické metody a podrobněji popisuje využití canisterapie u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, kde pes působí jako pozitivní činitel terapie. V tématu pedagogická příprava canisterapeutů práce rozebírá nejednotnost přípravy terapeutů v rámci odlišnosti jednotlivých organizací v ČR a poukazuje na přijatelný koncept přípravy převzatý od mezinárodní organizace. V rámci edukačních možností canisterapie se práce zabývá především využití metod AAE při canisterapeutických programech realizovaných ve školách. V závěru se práce věnuje organizacím, které se canisterapií zabývají.

Klíčová slova

Canisterapie, legislativa, edukační možnosti canisterapie, pedagogická příprava canisterapeutů, AAA, AAT, AAE, děti se zdravotním postižením.

Abstract

The bachelor's work deals with the pedagogical preparation of canistherapists and with educational potentialities of canistherapy. Further, it is focused on the legislative embedding of canistherapy in the Czech Republic, describes the used canistherapeutic methods and presents in more detail using of canistherapy with the children with special educational needs, where a dog functions as a positive actor of therapy. Concerning the theme of Pedagogical preparation of canistherapists, the work analyses disunited preparation of therapists within the framework of dissimilarities of individual organizations in the Czech Republic and it points at the acceptable concept of preparation adopted from an international organization. Within the scope of educational potentialities of canistherapy, the work is particularly aimed at using the methods of Animal Assisted Education in canistherapeutic programmes implemented at schools. In its final part, the work introduces the organizations which specialize in canistherapy.

Keywords

Canistherapy, legislative, educational canistherapy options, educational preparation of canistherapists, AAT, AAA, AAE, children with health disability.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod.....	11
1 Canisterapie	12
1.1 Definice canisterapie	12
1.2 Historický vývoj canisterapie.....	12
1.2.1 Vývoj canisterapie v Čechách	13
1.3 Canisterapie a legislativa.....	14
2 Canisterapeutický tým	17
2.1 Canisterapeut.....	17
2.1.1 Osobnost canisterapeuta	17
2.1.2 Pedagogická příprava canisterapeutů	18
2.2 Canisterapeutický pes.....	19
2.2.1 Výběr vhodného plemene	20
2.2.2 Výcvik canisterapeutického psa	20
2.3 Canisterapeutické zkoušky	21
3 Metody a postupy canisterapie	22
3.1 Formy canisterapie	22
3.2 Metody canisterapie	23
3.2.1 Animal Assisted Activities	23
3.2.2 Animal Assisted Therapy	23
3.2.3 Animal Assisted Education	24
3.2.4 Animal Assisted Crisis Response	24
3.3 Polohování.....	24
4 Edukační aspekty canisterapie	27
4.1 Canisterapie jako součást výuky	27
4.1.1 Výchovné cíle při AAE	28
5 Využití canisterapie	30

5.1 Canisterapie u dětí se zdravotním postižením.....	31
5.1.1 Canisterapie u dětí se zrakovým postižením	31
5.1.2 Canisterapie u dětí se sluchovým postižením.....	32
5.1.3 Canisterapie u dětí s mentálním postižením	32
5.1.4 Canisterapie a děti s epilepsií	34
5.1.5 Canisterapie u dětí s ADHD	34
5.1.6 Canisterapie a autismus	36
5.1.7 Canisterapie u dětí s tělesným postižením.....	37
5.1.8 Canisterapie u dětí s kombinovaným postižením	37
5.2 Canisterapie u zdravých dětí	38
5.3 Canisterapie u seniorů	38
6 Organizace a sdružení zabývající se canisterapií.....	40
6.1 Světové organizace.....	40
6.1.1 International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO).....	40
6.1.2 European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT).....	41
6.1.3 Pet Partners	41
6.2 Organizace v České republice	42
6.2.1 Asociace zastánců odpovědného vztahu ke zvířatům (AOVZ).....	42
6.2.2 Canisterapeutická asociace (CTA)	42
6.2.3 Cantes o.s.....	42
6.2.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.....	43
6.2.5 Helpes - Centrum výcviku psů pro postižené o.s.	44
6.2.6 Sdružení PIAFA ve Vyškově	44
6.2.7 Pomocné tlapky - Canisterapie	44
6.2.8 Podané ruce, o.s.	45
6.2.9 Občanské sdružení U Rozcestí	45
6.2.10 SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.	45
Závěr	46

Seznam literatury	47
Přílohy.....	52
Příloha č. 1 - Etický kodex.....	53
Příloha č. 2 - Zkušební řád	61
Příloha č. 3 - Certifikát canisterapeutického týmu.....	63

Seznam zkratek

AAA - Animal Assisted Activities

AACR - Animal Assisted Crisis Response

AAE - Animal Assisted Education

AAT - Animal Assisted Therapy

ADD - Attention Deficit Disorder

ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorder

AOVZ - Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům

apod. - a podobně

CTA - Canisterapeutická asociace

č. - číslo

Dr. - Doctor

ESAAT - European Society for Animal Assisted Therapy

IAHAIO - International Association of Human-Animal Interaction Organizations

IQ - inteligenční kvocient

kol. - kolektiv

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MUDr. - Medicinae Universae Doctor

např. - například

o.p.s. - obecně prospěšná společnost

o.s. - občanské sdružení

př. - příkladem

Sb. - Sbírky

sv. - svatý

tzn. - to znamená

tzv. - tak zvaný

ÚKOZ - Ústřední komise pro ochranu zvířat

WHO - World Health Organization

Úvod

Tématem této bakalářské práce je canisterapie, tedy terapie za pomoci psů. Toto téma jsem si vybrala proto, že bych se canisterapii chtěla v budoucnu věnovat ve svém profesním životě a spojit tak lásku k dětem a ke psům v prospěšnou činnost.

V úvodu se práce zabývá historickým vývojem canisterapie v zahraničí i v České republice až po současnost. Dále práce popisuje ukotvení canisterapie v legislativě, které je v současné době minimální. V práci jsou také popsány metody, které se v rámci praktikování canisterapie využívají, a podrobněji je popsáno využití canisterapie jako podpůrné terapeutické metody při práci s dětmi se zdravotním postižením. Pro komplexní pohled na využití canisterapie je v práci také zařazena část věnující se canisterapii u seniorů.

Jak vyplývá z názvu, práce se blíže zaměřuje na pedagogickou přípravu canisterapeutů a edukační možnosti canisterapie. Část věnující se pedagogické přípravě canisterapeutů poukazuje především na nejednotný přístup přípravy, který je způsoben odlišností jednotlivých organizací, které se v České republice canisterapií zabývají. Tato nejednotnost je bohužel způsobena nedostatečným ukotvením canisterapie v legislativě. Práce tedy poukazuje na jeden přijatelný koncept přípravy canisterapeutů, který je převzatý od mezinárodní organizace. V části, která se věnuje edukačním možnostem canisterapie, práce popisuje obecně edukační aspekty canisterapie, ale především se zabývá využitím canisterapie v rámci canisterapeutického programu začleněného přímo do výuky, tedy metodou canisterapie zvanou Animal Assisted Education (AAE - Výchova a vzdělávání za pomoci zvířat).

V závěru se práce věnuje mezinárodním organizacím, které se zabývají nejen canisterapií, ale určují pravidla a normy pro všechny zooterapie, a kterými se inspirovaly organizace zabývající se canisterapií a ostatními zooterapiemi v České republice. Jsou zde také představeny české organizace, které v ČR školí budoucí canisterapeuty, zajišťují canisterapeutické zkoušky, informují českou společnost o praktikování canisterapie a nabízí canisterapeutické programy.

Cílem práce je obecně informovat o canisterapii, protože je to disciplína poměrně mladá a neobornou veřejností méně známá, popsat její vývoj a poukázat na její význam při práci s dětmi se zdravotním postižením i s dětmi zdravými. Dalším cílem je poukázat na problematiku s canisterapií spojenou, a tou je především mnohdy špatná, krátkodobá a hlavně nejednotná příprava canisterapeutů, a také nedostatečné zakotvení canisterapie v legislativě.

1 Canisterapie

"Pes je jediný tvor, který vás miluje víc, než vy milujete sami sebe." Fritz von Unruhi

Canisterapie je jedna z forem zooterapie nebo také zoorehabilitace či animoterapie. Místo canisterapie by se tedy dal použít také název canisrehabilitace. Terminologie je nejednotná, záleží na přístupu jednotlivých autorů, kteří se tématem zabývají a kteří canisterapii praktikují. V této práci se budu držet názvu canisterapie.

Pro zajímavost uvedu, že mezi další formy zooterapie se řadí hipoterapie/hiporehabilitace (terapeutické ježdění na koni), felinoterapie (terapie za pomoci koček), delfinoterapie a také terapie za pomoci menších domácích zvířat, jako jsou morčata, fretky, želvy a podobně (Nerandžič, 2006).

1.1 Definice canisterapie

Canis znamená latinsky pes a terapie, slovo řeckého původu, znamená léčbu. Termín canisterapie lze tedy chápat jako léčbu za pomoci psa, neboli léčebné, pozitivní působení psa na zdraví člověka, kdy zdravý je podle definice WHO (Světové zdravotnické organizace) stav psychické, fyzické a sociální pohody (Galajdová, 1999). Canisterapie je jednou z mnoha forem rehabilitace a můžeme ji využívat u všech věkových skupin, u lidí zdravých i u lidí se zdravotním postižením.

1.2 Historický vývoj canisterapie

Člověk a pes spolu žijí už asi patnáct tisíc let, i když podoba dnešního psa je značně jiná, než bývala kdysi. Prvním psem ve společnosti člověka byl pravděpodobně ochočený vlk. Jejich soužití neslo oboustranné výhody - pes byl hlídačem a společníkem, pomáhal lovit, tahal náklad a člověk mu na oplátku poskytoval stravu a bezpečí před silnějšími predátory. Pes byl dříve uctíván, ve starověkém Egyptě, v antickém Řecku a Římě přidělovali psům významné role průvodců bohů (Nerandžič, 2006). Staří Řekové dokonce využívali léčivých účinků psích slin a také hřejivého účinku psa (Vrbová, In: Müller, 2005). Ve Franské říši se psi využívali v léčebných zařízeních už v 8. století našeho letopočtu. Známé je též využití psů záchranářů v klášteře sv. Bernarda ve Švýcarsku. V anglickém Yorku používali mniši psi k léčbě duševně nemocných, 18. století (Nerandžič, 2006). První cílený výcvik psů začal po 1. světové válce v Německu, Francii a jiných evropských zemích, kdy se psi cvičili za účelem

pomoci válečným veteránům, např. jako vodící psi. Tímto se inspirovaly Spojené státy americké a zapojily psy do rehabilitace válečných letců během druhé světové války. Pro vývoj využití psů k léčebným účelům byly důležité pokroky v 70. letech 20. století, které zaznamenal americký psycholog Boris M. Levinson. Jako první popsal metody využití psa v dětské psychoterapii (Galajdová, 1999). Na výzkumy Levinsona navázali manželé Corsonovi, američtí psychologové a neurofyzikologové. Ti potvrdili vliv použití psa (i jiných zvířat) při terapii a dále systematicky zkoumali možnosti a limity využití zvířat v terapii (Galajdová, 1999).

1.2.1 Vývoj canisterapie v Čechách

V České republice vznikl v roce 1993 termín canisterapie (canis - latinsky pes, terapie - léčba, slovo řeckého původu) a jeho autorkou je Jiřina Lacinová, která se významně podílela na rozvoji tohoto oboru.

Nerandžič (2006) ve své knize uvádí, že se canisterapie v Čechách začala ojediněle využívat počátkem 90. let 20. století a to např. v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně nebo při léčbě psychiatrických pacientů v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze. V roce 1997 vznikla Canisterapeutická společnost, která měla zastřešovat všechny canisterapeutické organizace v České republice a která dnes už neexistuje. Od roku 1999 pořádala Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích seminář "Pravda o zooterapii", který byl přínosný hlavně díky příspěvkům lidí praktikujících canisterapii v praxi.¹ V roce 1999 vyšla první česká publikace týkající se canisterapie. Autorkou je MUDr. Lenka Galajdová a kniha nese název "Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie".

Významný byl pro českou canisterapii také rok 2003, kdy vznikla česká Canisterapeutická asociace (CTA), jako další pokus zastřešit canisterapeutické organizace v České republice. Měla jsem možnost se osobně setkat s jednou z jejích zakladatelek a to s Janou Písaříkovou. Při tomto setkání jsem se mimo jiné dozvěděla, jaké byly cíle Canisterapeutické asociace a proč bohužel zanikla. Cílem bylo nejen sjednotit a zastřešit různé organizace a jednotlivce provozující canisterapii, ale také vytvořit Metodiku canisterapeutické práce, normy praxe a Etický kodex canisterapeutických pracovníků (viz příloha č. 1). Zakladatelky se dále snažily o ukotvení sjednocených podmínek v legislativě. Za tímto účelem proběhla jednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem

¹ <http://www.zsf.jcu.cz/Members/havlik/8-pracovni-seminar-201epravda-o-zooterapii201c-byl-velmi-uspesny/?searchterm=canisterapie>

školství, mládeže a tělovýchovy, která byla bohužel neúspěšná. Hlavním důvodem rozpadu asociace bylo prosazování zájmů jednotlivých organizací nad společnými zájmy celé asociace.

V současnosti canisterapii v České republice praktikují desítky organizací, kterým se budu věnovat v samostatné kapitole, ale také samostatně fungující canisterapeuti. Dnes máme také možnost studovat předmět "Praktické využití psů v zoorehabilitaci" na České zemědělské univerzitě a to v rámci studijního oboru Zoorehabilitace a asistenční aktivity se zvířaty.²

1.3 Canisterapie a legislativa

V České republice zatím není samostatně legislativně řešeno podpůrné a léčebné využití zvířat při zooterapii, tím pádem ani využití psů při canisterapii. To ale neznamená, že by se canisterapie mohla provádět bez jakýchkoli omezení a pravidel. Existují normy na různé legislativní úrovni, které se sice přímo zooterapií (tedy ani canisterapií) nezabývají, ale upravují například chování lidí ke zvířatům, vstup zvířat do prostorů, kde může zooterapie probíhat a nároky na hygienu, veterinární péči o zvířata a jiné.³ Jsou to normy, kterými by se měli řídit všichni majitelé zvířat, nejen ti, kteří praktikují zooterapii. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Ze současně platné legislativy tedy pro canisterapii vyplývá to, že vstup a pobyt psa v prostorách zařízení upravuje provozní řád, který vypracovává zřizovatel konkrétního zařízení, a tento řád následně schvaluje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Je tedy na ředitelích zařízení, aby upravili provozní řády a umožnili tím ve svých zařízeních canisterapii praktikovat. Na úrovni vyhlášky je vymezen pouze vstup zvířat do stravovacích prostor a prostor pro výrobu stravy. S tím by mohl být problém u návštěvní skupinové canisterapie, kdy může být jídelna vhodným prostorem na setkání s klienty. Do jídelny je povolen vstup pouze psům vodícím a asistenčním, ostatním psům (i jiným zvířatům) musí vstup odsouhlasit ředitel zařízení, ve kterém se jídelna nachází, nebo provozovatel jídelny. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

V případě canisterapie rezidentní formou, kdy canisterapeutický pes žije v zařízení nastálo, je potřeba zajistit podmínky vyhovující jak péči o psa a bezpečný kontakt s klienty při

² <http://katedry.czu.cz/koze/>

³ Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání v platném znění, včetně provádějících vyhlášek
Zákon č. 258/2000 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných

Zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění, včetně provádějících vyhlášek

průběhu terapie, tak k ochraně klientů, kteří si kontakt se psem nepřejí. Této formy canisterapie se přímo dotýkají normy zabývající se chovem zvířat.

Při hromadných aktivitách v rámci canisterapie, kdy se setkává více psů najednou, je potřeba, aby byl pořadatel těchto aktivit registrován u Ústřední komise pro ochranu zvířat (ÚKOZ) a měl pro dané aktivity (př. zkoušky canisterapeutických psů, veřejná vystoupení, chov) schválený řád. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Dále je třeba zmínit normy, které se za jistých okolností mohou činnosti canisterapie nebo organizací zabývajících se canisterapií dotknout. Jsou to například zákony upravující ochranu osobních údajů (shromažďování dat o klientech canisterapie), sociálně právní ochranu dětí v případě práce se skupinami dětí definovaných zákonem, dobrovolnickou službu, sociální služby - záleží na konkrétních formách canisterapie a cílových skupinách. Dalšími normami se musí řídit hospodaření a finanční záležitosti organizací zabývajících se canisterapií. V případě, že canisterapii vykonává osoba za účelem zisku a nespadá pod žádné organizaci, řídí se její činnost živnostenským zákonem. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Organizace sdružující canisterapeuty v České republice a poskytující canisterapii jsou občanská sdružení (o.s.) nebo obecně prospěšné společnosti (o.p.s.). O.p.s. i o.s. jsou jednou z právních forem nestátních neziskových organizací v České republice. Činnost o.p.s. je upravena zákonem o obecně prospěšných společnostech č. 248/1995 Sb. a činnost o.s. upravuje zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb. U o.s. je účelem obecně prospěšná činnost a zisk jde na cíle sdružení. Cílem o.p.s. je poskytovat obecně prospěšné služby uvedené v zakládající listině a zisk putuje na poskytování obecně prospěšných služeb.⁴ Canisterapeuté jsou tedy dobrovolníky v těchto neziskových organizacích, za canisterapii nedostávají žádný plat. Spojili koníček s činností, která pomáhá potřebným. Odměna týmu se v některých zařízeních může řešit proplacením jízdného, úhradou zdravotní péče za psa nebo darováním krmiva pro psa či finančními dary organizaci, záleží na konkrétní dohodě mezi zařízením, canisterapeutem a organizací.

Celkově je tedy téma legislativního ukotvení canisterapie mírně problematické. Dostupná odborná literatura se mu věnuje jen velmi málo. Také na internetu se můžeme dočíst, že v současné době není canisterapie právně ukotvená, proto ji canisterapeutické týmy

⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Obecn%C4%9B_prosp%C4%9B%C5%A1n%C3%A1_spole%C4%8Dnost a http://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%A9_sdru%C5%BEn%C3%AD

vykonávají jako dobrovolnou činnost bez nároku na finanční odměnu.⁵ V dohledné budoucnosti se ani neplánuje, že by se měla situace právního ukotvení canisterapie změnit. Sdružení Piafa ve Vyškově tuto situaci vyřešilo tak, že canisterapii povýšilo na jednu z podpůrných aktivit nabízených sociálních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením nebo pro rodiny s dětmi. Díky Novele zákona o sociálních službách mohou na tyto aktivity čerpat granty, které financují poskytované služby.⁶ Je to tedy jedno z mála zařízení, kde se canisterapie vykonává profesionálně a canisterapeuti jsou zaměstnanci sdružení.

⁵ <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/o-nas/>

⁶ <http://www.piafa.cz/index.php/zooterapie>

2 Canisterapeutický tým

Canisterapeutický tým jsou vždy minimálně dva - psovod/canisterapeut a canisterapeutický pes. Aby tento užší tým správně fungoval, musí si pes a psovod bezpodmínečně důvěřovat. Aby mohl psovod se svým psem praktikovat canisterapii, musí složit canisterapeutické zkoušky. Ne vždy musí být psovod canisterapeutem, může být pouze psovodem a pracovat společně s dalšími odborníky, kteří vykonávají canisterapii. I když je psovod zároveň terapeut, vždy je lepší v rámci komplexní péče o klienta pracovat v *širším týmu odborníků* a hlavně lidí, kteří klienta dobře znají. V tomto širším týmu mohou být pedagogové, speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci, zdravotní personál, zkrátka lidé/odborníci, kteří o klienta pečují. Neznamená to, že by všichni tito lidé museli být přítomni na každé canisterapeutické jednotce, ale důležitá je spolupráce mezi nimi. Péči o klienta by měli společně konzultovat a stanovit si cíle společné práce. Podle mého názoru by v případě, kdy spolupráce mezi lidmi pečujícími o klienta nefunguje, mohla být canisterapie kontraproduktivní. Například když by šel canisterapeutický tým za klientem, který má chorobný strach ze psů. To je informace, kterou by canisterapeut měl určitě znát předem a měl by mít možnost tento problém probrat s širším týmem, kde by se mohlo přijít na to, že by v tomto konkrétním případě bylo lepší od canisterapie upustit.

2.1 Canisterapeut

V současné době nejsou sjednocené požadavky na osobu canisterapeuta. Neexistuje na to žádná vyhláška nebo zákon. I odborná literatura se převážně věnuje výběru a přípravě psa, nikoli psovoda. Při canisterapeutických zkouškách se zjišťuje, zda je pes vhodným kandidátem, plní-li povely, nevrčí a podobně, ale prozkoušení psovoda chybí. Kritéria pro přijetí psovoda a psa má každá organizace jiná. Například ve Sdružení pro pomoc zdravotně postiženým Piafa ve Vyškově tento problém řeší tak, že psovodem je odborný kynolog a terapeutický tým doplňuje další odborný pracovník (Kolektiv autorů, 2000).

2.1.1 Osobnost canisterapeuta

Canisterapeut/psovod by měl být podle mého názoru především zodpovědný a důsledný. Je to on, kdo se o psa stará a kdo psa vychovává, zajišťuje mu stravu, možnost odpočinku, hraje si s ním a hlídá jeho zdravotní stav. V rámci terapeutické jednotky musí zajistit kvalitní podmínky pro psa (místo na odpočinek, na misku s vodou) a měl by

rozpoznat, jestli je pes unavený nebo zda psa v průběhu terapie nemůže něco dráždit, čímž zároveň dochází také k ochraně klienta před případným ublížením ze strany psa. Canisterapeut by měl umět dobře pracovat jak se zvířaty, tak s lidmi. K tomu potřebuje dobré komunikační schopnosti, prosociální citění, schopnost empatie a podle mě také dávku intrapersonální i interpersonální inteligence. Měl by být klidný a vyrovnaný. A hlavně by měl být canisterapeut hodný člověk, který je motivován výsledky své práce a ne finanční odměnou.

2.1.2 Pedagogická příprava canisterapeutů

Jak už jsem se zmínila výše, příprava canisterapeutů na území České republiky je značně rozdílná a nejednotná. Je to pravděpodobně tím, že je canisterapie obor relativně mladý a zatím trochu roztříštěný. Každá organizace zabývající se canisterapií má tedy pro vstup nových členů jiné podmínky. Tyto podmínky jsou z části určeny poptávkou. To znamená, že také každé zařízení, které si chce canisterapii s organizací nebo s jednotlivcem dohodnout (měla by být sepsána smlouva podepsaná oběma stranami), může mít své konkrétní požadavky na terapeuta a konkrétní podmínky, za kterých si canisterapeutický tým "objedná".

Vyhovujícím konceptem přípravy a kvalifikace canisterapeutických pracovníků se například řídí organizace Pomocné tlapky o. p. s. (www.canisterapie.cz), která tento systém vzdělávání převzala od mezinárodních organizací (př. ESAAT). Podle stupně kvalifikace a vzdělání můžeme pojem canisterapeut rozdělit na *canisasistenta - proškoleného laika*, *canisasistenta - profesionála* a *canisterapeuta*.

Canisasistent, který je proškoleným laikem, může samostatně provozovat činnost v rámci AAA - aktivit za pomoci psa. Canisasistent laik vždy spolupracuje s osobou pečující o klienta, tedy s personálem zařízení, ve kterém aktivity probíhají, s fyzioterapeutem, pedagogem, psychologem nebo jiným odborníkem, záleží na cílové skupině klientů. Canisasistent laik s klientem nikdy nemanipuluje, nezná jeho diagnózu ani osobní údaje. Může ke klientovi psa přivést, nechat klienta, aby si psa pohladil, pohrál si s ním. Canisasistent laik si vždy hlídá psa a odborník, pečující osoba pracuje s klientem.

Canisasistenti - profesionálové jsou odborníci většinou vzdělaní ve zdravotnických, sociálních nebo pedagogických oborech (např. zdravotní sestry, speciální pedagogové, sociální pracovníci), kteří by canisterapii chtěli zapojit do své praxe a mají k tomu vhodného psa. "Jejich výhodou je samozřejmě důkladná znalost prostředí a klienta, včetně znalosti

diagnózy nebo anamnézy. V našem kurzu se dozví základní potřebné znalosti o canisterapii, její teorii, plánování a účincích plus si samozřejmě rozšíří znalosti o psech. Protože jako odborníci mají právo během terapie manipulovat s klientem (cvičení apod.), je na jejich profesionálním úsudku, zda mohou pracovat samostatně či k sobě potřebují dalšího pomocníka, který by v průběhu canisterapie pracoval s klientem, zatímco oni vedou psa."⁷

Skuteční canisterapeuté jsou tedy lidé, kteří splnili všechny podmínky stupně kvalifikace pro canisasistenta a mají dlouhodobou praxi. "Jejich minimální vzdělání odpovídá *220 hodinám teorie a 40 hodinám praxe*. Možnost takového vzdělání v Tlapkách řešíme se zájemci individuálně, uznáváme samozřejmě i vzdělání získané u jiných organizací, např. kurz SVOPAP.⁸ (viz kapitola 6.2.10)

Na internetových stránkách ostatních organizací poskytujících canisterapii (viz kapitola 6.2) se můžeme dočíst, že příprava budoucích canisterapeutů probíhá převážně krátkodobě (někdy jen jeden den teoretické přípravy, následně zkouška druhý den), což podle mého názoru není zcela dostačující.⁹

2.2 Canisterapeutický pes

Podle Nerandžiče působí canisterapeutický pes při terapii jako tzv. koterapeut (Eisertová, In: Velemínský, 2007). Znamená to tedy, že pes je prostředníkem terapeutického působení. On sám neléčí, ale k léčbě přispívá. Díky psovi se u klientů může zlepšovat jak psychický, tak fyzický stav. U depresivních klientů může například dojít ke snížení dávky léků. Canisterapeutický pes by měl být stejně jako jeho psovod terapeut klidný a vyrovnaný. Terapeutická jednotka je pro psa velmi psychicky náročná, proto by měl být pes také odolný, zvyklý i na různé zvuky a pachy, aby ho nic nevyvedlo z míry a nedošlo tak v důsledku jeho obranné reakce třeba k poranění klienta nebo i psa samotného. Klienti se určitě budou psa dotýkat, takže by pes měl být na hlazení, drbání a mazlení zvyklý. Stejně tak i na méně příjemné občasné zatahání, nečekané pohyby a hluk. Canisterapeutický pes by měl mít společenskou povahu, měl by být zvyklý na jiné psy a hlavně by měl být psovodem ovladatelný, což není problém, pokud pes psovodovi důvěřuje a mají spolu kladný vztah.

⁷ <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/kvalifikace-a-pravomoce-v-canisterapii-17.html>

⁸ <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/kvalifikace-a-pravomoce-v-canisterapii-17.html>

⁹ I když respektuji rozdělení klasifikace podle vzdělání na canisasistent - laik, cabisasistent - profesionál a canisterapeut, budu se v této práci držet všeobecného označení canisterapeut.

2.2.1 Výběr vhodného plemene

Na výběr vhodného plemene psa neexistují žádné předpisy, není tedy plemeno, které by bylo pro canisterapeutické účely vyloženě zakázané. Spíše záleží na konkrétních vlastnostech psa, výchově už od prvních dní po narození a pozdějším výcviku. Jsou ale plemena, která mají k takové práci určité genetické dispozice a povahové předpoklady. Obecně známá je mírná povaha například u retrívrů. Ale účelná mohou být i bojová plemena, která jsou někdy neprávem stigmatizovaná stejně, jako mohou být některé děti. A právě s nimi by mohla být canisterapie v rámci metody vzdělávání za pomoci zvířat velmi účinná třeba ve škole, kterou navštěvuje menšina romských dětí. Když splníte canisterapeutické zkoušky, můžete canisterapii praktikovat v podstatě s jakýmkoli plemenem. Ale je pochopitelně důležité zamyslet se nad tím, kam chce terapeut se psem docházet. Preferuje-li klienty upoutané na lůžko, je lepší zvolit plemeno menší (např. čivava, yorkšírský teriér, bišonek), které je možné na lůžko položit a neohrozit při tom klienta. Velký pes by mohl sice u postele sedět, ale nebylo by mu to příjemné, je to pro psa zatěžující a po delší době i bolestivé (L. a Z. Galajdová, 2011). A kdo by si nebyl jistý výběrem vhodného psa, tomu poradí pracovníci organizací zabývajících se canisterapií, které jsou snadno dohledatelné na internetu.

2.2.2 Výcvik canisterapeutického psa

Jak už jsem se zmínila výše, výcvik a výchova jsou pro canisterapeutického psa zásadní. Pokud člověk ví, že chce se svým psem provádět canisterapii, je důležité psa od malička přivykat na různé podněty všeho druhu - vizuální, čichové, hmatové. Měl by brát štěně často mezi lidi, do dopravních prostředků, seznámit ho s pachem nemocnic, zvykat na hluk, dětský křik, seznámit ho s pomůckami, které osoby se zdravotním postižením používají (invalidní vozík, slepecká hůl, protézy nahrazující končetiny apod.). Určitě je to hodně věcí, které by pes měl znát a neměly by ho překvapit. Druhá možnost je, že má člověk psa už pár let a pak se rozhodne prostřednictvím psa pomáhat a vykonávat canisterapii. Pak je asi nejlepší se obrátit na organizaci, která kromě canisterapeutických zkoušek nabízí také pomoc s výcvikem v podobě víkendových nebo i delší dobu trvajících výcvikových kurzů (např. o.s. Hafík, Svopap vzdělávací centrum). Také je možné si z internetových stránek některé z organizací stáhnout tzv. Zkušební řád (viz příloha č. 2) a podle něj cvičit vše, z čeho bude budoucí canisterapeutický tým přezkušován u canisterapeutických zkoušek.

2.3 Canisterapeutické zkoušky

Zásadní pro výkon canisterapie v České republice jsou *canisterapeutické zkoušky*. Ověřují schopnosti a dovednosti canisterapeutického týmu. Bez těchto zkoušek rozhodně není možné canisterapii v České republice praktikovat. Canisterapeutický tým se musí vždy prokázat platným certifikátem či osvědčením (viz příloha č. 3), které získá úspěšným absolvováním zkoušek. Obsah zkoušek se může u jednotlivých organizací mírně lišit, ale vesměs jde o to, zkontrolovat zda pes zvládá základní i specifické povely a vyzkoušet reakce psa při různých situacích. Bohužel jsou někde zkoušky zaměřeny převážně na dovednosti psa, nikoli na osobnost a znalosti psovoda. Zkoušky se průběžně musí opakovat, u některých organizací jednou za rok, jinde jednou za dva roky. Opakování je podmínkou pro platnost certifikace canisterapeutického týmu.

3 Metody a postupy canisterapie

Každá canisterapeutická jednotka by měla být předem promyšlená, mít konkrétní cíle, které vedou k naplnění konečného cíle, k němuž chceme indikací canisterapie u klienta dojít. S tím úzce souvisí výběr vhodných metod, forem a postupů, které jsou v rámci canisterapie možné.

3.1 Formy canisterapie

Canisterapii můžeme provádět formou individuální nebo skupinové terapie. Při *individuální terapii* (setkání jednoho klienta s jedním nebo s více týmy) je výhodou intenzivnější kontakt, přizpůsobení programu individuálním potřebám klienta a snížení okolních rušivých vlivů. Nevýhodou může být časová náročnost při potřebě uspokojit více klientů jednoho zařízení. Během *skupinové canisterapie* můžeme uspokojit potřeby více klientů najednou, ale je omezena možnost tvorby individuálních cílů a jejich naplnění. Skupina klientů bývá různorodá, proto je dobré využít k terapii více psů, kteří se mezi sebou znají. Důležitá je dynamika programu. Vystřídat aktivity se psy a aktivity o psech, kdy psi mohou odpočívat, by mělo být samozřejmostí. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Dále můžeme canisterapii rozdělit z pohledu intenzity kontaktu a místa setkávání na návštěvní program, rezidentní formu, pobytovou formu, jednorázové aktivity nebo krizovou intervenci (Tichá, In: Velemínský, 2007).

- *Návštěvní program* je forma canisterapie, kdy psovod dochází se svým psem do zařízení po předem stanovenou dobu.
- *Rezidentní forma* znamená, že pes je majetkem jednoho konkrétního zařízení pro účely canisterapie. Platí podmínka, že má mít pes jednoho, svého pána (nejlépe zaměstnance zařízení), který se o něj stará a se kterým pes chodí po pracovní době domů, přičemž náklady za psa hradí zařízení. I když si dovedu představit, že by toto mohlo fungovat, raději bych pro účely zooterapie touto formou volila hlodavce nebo rybičky.
- *Pobytovou formou* canisterapie se myslí víkendové pobyty rodičů a dětí se zdravotním postižením nebo prázdninové integrované tábory s canisterapeutickými psy.
- Příkladem *jednorázové aktivity* může být návštěva canisterapeutického týmu v mateřské škole, kdy je cílem děti obecně seznámit se zvířecím druhem pes a naučit je, jak se k pejskovi

chovat, jak k němu přistoupit a nejdříve se zeptat, než si ho pohladí apod. Měla jsem možnost takovou jednorázovou aktivitu v mateřské škole sledovat, a myslím, že to pro děti bylo velice poučné a výchovné.

- Poslední formou canisterapie je *krizová intervence*, která probíhá, jak už vyplývá z názvu, při krizových situacích typu autonehoda, požár apod. Úkolem canisterapeutického týmu je zmírnit dopad krize na psychiku cílové skupiny (Tvrdá, In: Velemínský, 2007).

3.2 Metody canisterapie

Užívanými metodami v canisterapii jsou metody AAA (Animal Assisted Activities), AAT (Animal Assisted Therapy), AAE (Animal Assisted Education) a AACR (Animal Assisted Crisis Response). Konkrétní aktivity konané v rámci těchto metod vychází ze stanovených cílů, konkrétních podmínek, možností, dovedností a zkušeností canisterapeutických týmů a dalších odborníků (Tichá, In: Velemínský, 2007). Metody se začaly rozlišovat s postupnou profesionalizací canisterapie v 80. letech 20. století (Kol. autorů, 2000).

3.2.1 Animal Assisted Activities

V překladu metoda nese název "aktivity za pomoci zvířat" a je to vlastně přirozený kontakt člověka a zvířete, jehož záměrem je zlepšení kvality klientova života a přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností. Aktivity jsou vedeny odborníkem nebo dobrovolníkem za účasti psa, který splňuje určitá kritéria. Průběh AAA je víceméně spontánní. (L. a Z. Galajdová, 2011) AAA můžeme rozdělit na formu pasivní, kdy má pes pozitivní efekt už jen svou přítomností, a na formu aktivní (interaktivní), při které klient o psa dlouhodobě pečuje (Kol. autorů, 2000). Typickými technikami jsou pro AAA hlazení psa, hry, péče o psa, přirozené procvičování komunikace a paměti a podobně (Freeman, In: Velemínský, 2007).

3.2.2 Animal Assisted Therapy

AAT znamená v překladu "terapie pomocí zvířat". AAT je cílená intervence, cílený kontakt člověka a zvířete, který je zaměřený na zlepšení fyzického nebo / a psychického stavu klienta. Hlavním cílem je podpora procesu léčby nebo procesu rehabilitace. Canisterapeut se v tomto případě stává plnohodnotnou součástí týmu pracovníků, kteří o klienta pečují (Freeman, In: Velemínský, 2007). Na rozdíl od AAA jsou u AAT výsledky objektivně pozorovatelné a měřitelné. Cílem u AAT může být také utlumení nežádoucího chování a posílení chování žádoucího (Galajdová, 1999).

3.2.3 Animal Assisted Education

AAE můžeme přeložit jako "vzdělávání za pomoci zvířat". Je to přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete, který se zaměřuje na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta. Konkrétní cíle jsou definovány pedagogickým personálem ve spolupráci s canisterapeutem. Cíle mohou být stanovovány pro skupiny žáků, například formou besed, přednášek nebo zájmových kroužků, nebo pro jednotlivce se specifickými potřebami (poruchy učení, výchovné problémy a jiné). Obecně je hlavním cílem zvýšení motivace k učení a osobní rozvoj dítěte. Nejčastějšími klienty AAE jsou jedinci se specifickými poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie), s poruchami chování (ADHD, ADD) nebo s komunikačními poruchami. V těchto případech se činnost canisterapie zaměřuje na zlepšení poruch. Pokud jde o žáky a studenty běžných škol, zaměřuje se výuka v rámci canisterapie na vztahy mezi lidmi a zvířaty, na etologii psa, dále na téma pomoci psů zdravotně postiženým, na motivaci k zodpovědnosti a podobné. Plán canisterapie by měl být integrován do existujících školních osnov a pedagogický personál ve spolupráci s canisterapeutem by jej měl monitorovat a hodnotit. Techniky typické pro AAE jsou předávání informací zábavnou formou a názornou ukázkou, využití psa jako prostředníka pro výuku, hry zaměřené na rozvoj motoriky, komunikace, motivace, péče o psa a další. (Freeman, In: Velemínský, 2007)

3.2.4 Animal Assisted Crisis Response

Zkratka AACR v překladu znamená "krizová intervence za pomoci zvířat". Jde o přirozený kontakt zvířete a člověka během krizové situace. Kontakt se zaměřuje na odbourání stresu a celkové zlepšení psychického a fyzického stavu.

3.3 Polohování

"Jeho tělíčko jen bezvládně leží na podložce. Světlo se potlumí a místností se začnou rozléhat jemné tóny. Teplý a mokrý jazyk olízne jeho tvář a vykouzlí na ní rozzářený úsměv. Jeho ruce se najednou ze všech sil snaží přiblížit k jeho černému kožíšku a prstíky vsunout do jeho teplé srsti. Černé chlupaté tělo se k němu pevně přivine a příjemné uvolňující teplo začne postupně proudit do každíčky části jeho tělíčka. Při zvednutí hlavičky vynaloží veškeré své úsilí, aby mohl být blíž - blíž ke svému bezelstnému příteli a pomocníkovi - canisterapeutickému psovi."¹⁰

¹⁰ Benešová, Zouharová; In: Velemínský, 2007, Dona, České Budějovice, s. 177

Polohování je asi nejznámější canisterapeutickou metodou. Ve fyzioterapii se metoda polohování začala využívat už od 50. let 20. století na základě poznatků amerického osteopata Dr. Lawrence Jonese. Principem polohování je u nepohyblivých nebo méně pohyblivých pacientů zabránit vzniku proleženin, uvolnit zablokované, protáhnout a procvičit ztuhlé svalstvo a tím umožnit další rozvoj pohybu. K tomu se využívá určitých poloh, které mají pacientovi pomoci se uvolnit. Byli to právě fyzioterapeuti, koho napadlo místo polohovacích polštářů využít psů. Hlavní důvody, proč je polohování při canisterapii úspěšné, jsou vyšší teplota psa, která umožňuje prohřátí klientova těla, ale hlavně samotný kontakt s živou bytostí. Využíváme-li při canisterapii metodu polohování, musí zde být kromě canisterapeuta vždy také *fyzioterapeut*, který o klienta v rámci fyzioterapeutické rehabilitace pečuje. Při pouhé relaxaci se psy, která se využívá u zdravých pohyblivých klientů a používají se podobné techniky jako při polohování, nemusí být fyzioterapeut přítomen. Nejčastějšími klienty, u kterých se využívá polohování se psy, jsou klienti tělesně postižení, kteří trpí svalovými křečemi nebo třesem. Při polohování dochází u klientů k úplnému uvolnění, na určitou dobu zmizí i třes.¹¹

Během polohování dochází

- *k navození libých pocitů*
- *ke zklidnění (zejména u hyperaktivních jedinců)*
- *k zahřátí - prohřátí, a to zejména končetin (bývají studené)*
- *k uvolnění spasmů (ruce - pěst, nohy - natažené)*
- *ke zmírnění salivace, upravuje se patologické postavení jazyka*
- *k oživení mimiky*
- *ke zvýšení citlivosti*
- *ke zkvalitnění a prohloubení očního kontaktu*
- *k prohloubení dýchání (synchronizace se psem) a tím i k lepšímu prokrvení, což má sekundárně vliv na uvolnění spasmů*
- *dítě též snáze přijme jinou polohu, kterou jinak běžně odmítá*

¹¹ <http://www.animoterapie.cz/polohovani-se-psy-canisterapie.htm>

- u inkontinentních klientů k silnému pomočení či i pokálení (vlivem tak intenzivního uvolnění)¹²

Pro úspěšnost a správný průběh polohování je důležité, aby byl mezi klientem a psem (nebo i více psy) navozen vztah důvěry. Proto by měli být z počátku při polohování přítomni rodiče, posléze jiné blízké osoby (vychovatel, ošetřovatel), nakonec klient sám. Polohování nelze provádět násilnou formou. Na každou jednotku polohování musí být dostatek času. Provádí se v klidné, vyvětrané místnosti, kde je příjemně teplo a při tlumeném osvětlení. Podle potřeb klienta může polohování probíhat při podbarvení relaxační hudbou. Polohování vždy probíhá na měkké podložce na zemi. Vzhledem k tomu, že je doba adaptace klienta na terapii individuální, mohou se výsledky dostavit po několika polohovacích jednotkách, ale jindy třeba až po roce. (Benešová, Zouharová; In: Velemínský, 2007)

Autorka Lenka Galajdová se ve své knize zmiňuje (2011), že metoda polohování je týráním psů. Z tohoto důvodu se prý ani ve Spojených státech polohování již nevyužívá. Údajně se stačí podívat na výraz v očích psa, který polohuje, a je jasné, že se mu to nelíbí. Při rozhovoru s Janou Písaříkovou, která dříve canisterapii praktikovala, jsem se na toto téma blíže zaměřila. Paní Písaříková k této problematice uvedla odlišný názor. Podle ní je zásadní psa do polohování nenutit. Stejně jako mají lidé různé povahy a dovednosti, mají i psi jiné povahové vlastnosti. Mám-li tedy psa, který je aktivní, rád s dětmi běhá, aportuje a nevydrží na jednom místě, je jasné, že na metodu polohování není vůbec vhodný. Pokud bychom takového psa do polohování nutili, mohlo by to s týráním hraničit. Na polohování je potřeba vybrat psa klidného, mazlivého, vyrovnaného a trpělivého, který je na tuto formu canisterapie cvičen nejlépe od štěněte. Máme-li tedy psa na polohování vhodného, dopřáváme mu dostatek odpočinku k nabrání fyzických i psychických sil, o týrání se nejedná. S názorem paní Písaříkové souhlasím, každý pes je jiný a každému tudíž vyhovuje něco trochu jiného. Je pak na lidech, v tomto případě psovodech, aby správně rozvrhly síly svého canisterapeutického týmu.

¹² Benešová, Zouharová; In: Velemínský, 2007, Dona, České Budějovice, s. 180

4 Edukační aspekty canisterapie

"Avšak asi nejvhodnější je popsat domácí společníky jako "flexibilní spojence", měnící svou roli podle situace, tedy jako spoluhráče, společníky, kamarády na celý život, zábavné rozptýlení, zdroj legrace a rodinných žertů, pracanty a služebníky rodiny (např. hlídače nebo pastevce), nikdy nedospívající a trvale závislé "děti rodiny", symboly postavení nebo identity, projekci rodinné dynamiky, ale i oběti zanedbávání, vykořisťování a zneužívání. Vzhledem k optimálnímu vývoji dítěte mohou být tyto role (kromě těch naposledy zmíněných) pozitivní, neutrální nebo negativní."¹³

Obecně je znám význam psů (i jiných zvířecích společníků) pro kognitivní, sociální, emocionální a morální vývoj dětí. Bohužel zatím není zcela objasněno, proč se tak děje. (L. a Z. Galajdová, 2011) Nejpatrnější je vliv psa žijícího přímo v rodině s dítětem, kde může působit jak tzv. *spoluvychovatel* - dítě učí odpovědnosti a působí na kladný citový rozvoj.

Edukačních aspektů v canisterapii nalezneme mnoho. Při canisterapii lze u dětí stanovovat výchovné i vzdělávací cíle, které jsou nejlépe splnitelné v rámci canisterapeutického programu přímo ve školách, a to hlavně při dlouhodobém působení.

4.1 Canisterapie jako součást výuky

"Propojení výuky a canisterapie má svůj význam a přínos nejen ve speciálních a praktických školách, ale i ve školách alternativních a ve školách s tradičním systémem vzdělávání žáků. Canisterapie ve školách nejčastěji probíhá právě u žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, např. u žáků se zrakovým postižením, sluchovým postižením či s mentálním postižením. Své místo ale nalézá canisterapie i v integračních a logopedických třídách, ve třídách pro děti s poruchami učení i ve třídách pro nadané děti. Specifickým okruhem canisterapie je propojení této metody s výukou v tzv. auti třídách pro děti s autismem. V každé z těchto cílových skupin má canisterapie svá specifika a můžeme zde stanovit různé specifické cíle."¹⁴

Propojení výuky a canisterapie se označuje jako metoda AAE - edukace za přítomnosti zvířat. Podle cílové skupiny a konkrétních cílů canisterapie můžeme volit aktivity z AAA i AAT. Kromě návštěvního programu canisterapie, kdy terapeut vždy spolupracuje společně

¹³ L. a Z. Galajdová, Canisterapie. Pes lékařem lidské duše. Portál, Praha 2011, s. 86

¹⁴ Z. Staffřová, In: Velemínský, Dona, České Budějovice 2007, s. 85

s pedagogem a případně i školním psychologem a dalšími pracovníky školy, může také samotný pedagog se svým psem tvořit canisterapeutický tým. Musí k tomu být ale řádně proškolen. Před zahájením canisterapie ve škole je vhodná úvodní schůzka s rodiči žáků, na které je canisterapeutický program rodičům představen. Rodiče pak podepisují souhlas se zapojením canisterapie a uvádí možné kontraindikace, kterými může být alergie dítěte na psí srst, strach ze psů a jiné. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

Nejvíce se canisterapie jako součást výuky uplatní v předškolních zařízeních a základních školách. Uplatnění canisterapie najde i u starších žáků, ale u těch je mnohdy těžší zaujmout jejich pozornost a motivovat je, což klade vyšší nároky na canisterapeuta, který tvoří canisterapeutický program. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

"Velmi se osvědčilo propojení programu canisterapie s ukázkami klasické kynologie, dále s ukázkami práce služebních a záchranářských psů a s možností výuky v terénu (např. přístup na kynologické cvičišť, ukázky práce záchranářských psů v přírodě, ukázky agility, ukázky výcviku canisterapeutického a asistenčního psa v terénu apod.)."¹⁵

Canisterapeutický program by také mohl být vhodnou přidruženou činností při prevenci šikany na školách nebo se může přímo podílet na řešení šikany v konkrétních třídách. Vzhledem k problematice šikany je zde více než jindy důležitá propojenost a cílenost canisterapeutických aktivit a především již zmiňovaná spolupráce canisterapeuta s pedagogem. Canisterapie nabízí nové možnosti komunikace, protože pes sbližuje a děti mohou být v jeho přítomnosti otevřenější a empatičtější. Velmi záleží na šikovnosti pedagoga a canisterapeuta, aby byla canisterapie při řešení šikany v kolektivu dětí nápomocná a účinná.

4.1.1 Výchovné cíle při AAE

Autorka Lenka Galajdová (2011, s. 143) uvádí šest výchovných cílů, které je možné stanovit při canisterapii ve školních třídách. Jsou to tyto:

- 1. podpora vývoje empatie a pečujícího postoje vůči zvířatům,*
- 2. zlepšování fyzických schopností a motorických dovedností,*
- 3. procvičování komunikačních dovedností a čtení,*
- 4. prožívání klidu a emoční pohody,*

¹⁵ Staffová, In: Velemínský, Dona, České Budějovice 2007, s. 85

5. vyrovnávání se se ztrátou a smutkem,

6. zlepšování mentálního výkonu a motivace k učení.

Obecně tedy platí, že "pes s terapeutickým posláním rozvíjí dětskou fantazii, uspokojuje citové potřeby a potřebu tělesného kontaktu - mazlení, hlazení. ... U předškolních dětí a mladších školáků plní výchovnou funkci (podnět k ovlivňování žádoucího chování a spolupráce v kolektivu). ... U starších dětí, tj. nad 12 let, je pes vychovatelem, kdy sám na sebe dovoluje výchovně působit ze strany dítěte (dítě je jeho pánem a cvičí s ním). Významným faktorem je ovlivnění životního stylu dětí zajímavou volnočasovou aktivitou."¹⁶

¹⁶ Kolektiv autorů, Povídání o canisterapii. Sdružení "PIAFA", Vyškov 2000, s. 7

5 Využití canisterapie

Canisterapii je možné využívat u klientů všech věkových skupin, u klientů zdravých i zdravotně postižených, a to jak u osob fyzicky postižených, tak u psychicky nemocných. Stejně různorodé je využití canisterapie z pohledu místa, kde můžeme canisterapii vykonávat. Uplatní se v mateřských školách, základních školách, školách speciálních, v dětských domovech, v domovech seniorů a domovech s pečovatelskou službou, v domovech pro osoby se zdravotním postižením (týdenní stacionáře, domovy s celoročním provozem), ale i v nemocnicích, léčebnách dlouhodobě nemocných a psychiatrických léčebnách. Každé zařízení, každá věková skupina i každý druh postižení mají svá specifika, na která je nutná při praktikování canisterapie brát ohledy a vytvářet specifické programy dané cílovou skupinou. I proto je důležité, aby měl canisterapeut patřičné vzdělání nebo aby přinejmenším spolupracoval s týmem odborníků, jak je popsáno v kapitole druhé.

Abychom při využití canisterapie dosáhli co největšího úspěchu a účinnosti, je důležité také zmínit určitá pravidla a doporučení, která zpracovala autorka Jana Vrbová (In: Müller, 2005, s. 294). Jsou to tato:

- 1. Nikdy nikoho do ničeho nenutíme. Respektujeme klienta i psa.*
- 2. Pro canisterapii volíme stabilní místnost, která je odhlučněná a není průchozí.*
- 3. Vzhledem k různorodým aktivitám je vhodné mít v části místnosti lehce udržovatelný koberec a také část místnosti s kluzkou podlahou.*
- 4. Při relaxační části terapie je vhodné používat vždy stejnou relaxační hudbu, která při častějším používání rychleji evokuje uvolnění.*
- 5. Z místnosti i její blízkosti eliminujeme veškeré rušivé vlivy.*
- 6. V průběhu canisterapeutických jednotek je vhodné pořizovat videozáznamy a fotodokumentaci pro následné hodnocení a zaznamenání i jemných nuancí.*
- 7. K pořízení fotodokumentace a videozáznamů přizveme třetí osobu, aby si psovod i terapeut mohli plnit své úkoly.*
- 8. Pokud dává povel psu klient nebo terapeut, tak jen přes povel psovoda. Stejná zásada platí i v případě krmení psa klienty.*

9. U mladších klientů žádáme písemný souhlas rodičů a pediatra.

10. Po ukončení terapie její účinek ještě nějakou dobu působí a je vhodné toho využít při další práci. Např. po canisterapii může následovat výtvarná nebo hudební výchova, logopedie aj.

11. U imobilních klientů dbáme na správné polohování s atributy rehabilitace a také na správné zvedání a přenášení klientů. Nesprávnou manipulací bychom mohli okamžitě vyrušit pozitivní účinek terapie.

12. Canisterapie by měla probíhat vždy se stejnou skupinou klientů zařazených pro dané období (např. školní rok).

13. Dodržování hygienických zásad.

5.1 Canisterapie u dětí se zdravotním postižením

Obecně jakékoli zdravotní postižení je pro člověka náročnou situací, se kterou je nucen se vypořádat. U dětí velmi záleží na podpoře ze strany rodiny a na přijetí jeho blízkým okolím. V případě zdravotně postižených dětí může být canisterapie nejen podpůrným prostředkem léčby, ale také důležitým motivačním faktorem.

5.1.1 Canisterapie u dětí se zrakovým postižením

Sžívání klienta se zrakovým postižením a vodícího psa může být někdy velmi složité. Proto je canisterapie u dětí se zrakovým postižením ideální možností, jak navázat kladný vztah mezi takovými dětmi a psy. Příkladem, jak by taková canisterapie v těchto případech mohla probíhat, je projekt realizovaný Jiřinou Lacinovou v rámci sdružení Filia. Jednalo se o pedagogický program, jehož cílem bylo usnadnit budoucí možné soužití se psem. Jiřina Lacinová docházela do posledních dvou ročníků základní školy pro nevidomé v Brně a se žáky se scházela jednou týdně po dobu celého školního roku. Formou AAE byli žáci vedeni k porozumění psům, počínaje etologií vlčí smečky, typickým chováním psů, přes ošetřování, různé rasy psů, způsoby výcviku a další. Aby výuka nebyla jen teoretická, byla prokládána různými aktivitami výtvarnými, literárními a hlavně praktickými ukázkami a činnostmi v terénu (také v rámci ozdravných víkendových nebo prázdninových pobytů). Pro děti se zrakovým postižením bylo nejdůležitější, že si mohly psy osahat a vyzkoušet si chůzi se psem ve vodícím postroji. Mohly se tak přesvědčit, že by pro ně byl vodící pes velkým přínosem. Program byl sice úspěšný, děti byly nadšené, nabyly mnoha vědomostí a již neměly ze psů

strach, ale bohužel se nepodařilo získat finanční podporu na jeho dlouhodobé pokračování. (Lacinová, In: Velemínský, 2007)

Obecně jsou pro canisterapii u dětí se zrakovým postižením lepší psi většího vzrůstu, například plemena jako je Svatobernardský pes, Leonberger, Novofundlandský pes. Při chůzi vedle takového psa zaboří děti prsty do jeho srsti a nepotřebují vodítko, psovi věří a chůze je stabilnější, jistější. Při canisterapii v případě těchto dětí jsou vhodné aktivity typu rozpoznaj, který pes štěká; poznaj psa podle pohlázení; česání a kartáčování psa; nandávání obojku a podobně. Záleží na možnostech a na fantazii canisterapeuta. Například Jiřina Lacinová zapráhla své malamuty jako tahače nevidomých dětí na lyžích a mělo to úspěch. (L. a Z. Galajdová, 2011)

U dětí se zrakovým postižením není pes jen nějakou pomůckou, která by měla kompenzovat jejich postižení, ale především tolik potřebným kamarádem, který má dítě rád bez jakýchkoli předsudků. Díky psovi může být dítě jistější, sebevědomější a má také více možností, jak trávit volný čas.

5.1.2 Canisterapie u dětí se sluchovým postižením

Sluchovým vnímáním získáváme kolem 65 % informací o okolním světě. Na sluchu je závislý vývoj řeči. Řeč je prostředkem lidského dorozumívání a s řečí se rozvíjí myšlení. Sluchově postižené dítě tedy získává řečové dovednosti za ztížených podmínek. Pro sluchově postižené dítě je důležité zvládat hrubou a jemnou motoriku, které souvisí s rozvojem komunikace. V tomto může být canisterapeutický pes motivačním činitelem, aby si dítě mohlo psa pohladit a pomazlit se s ním, musí se k němu dostat. Jemnou motoriku mohou děti trénovat zapínáním obojku a vodítka, hrubou motoriku např. chůzí se psem na vodítku. Canisterapie může být nápomocná i při *logopedii*. Ukazováním a pojmenováváním částí těla psa dítě trénuje řeč. Když chce dítě psa přivolat nebo mu dát povel, přirozeně tím rozvíjí řeč, protože samo chce a odměnou je mu kontakt se psem. Nutná je v tomto případě spolupráce s logopedem nebo logopedické vzdělání canisterapeuta. (Samohejlová, In: Velemínský, 2007)

5.1.3 Canisterapie u dětí s mentálním postižením

Podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace rozlišujeme stupně mentálního postižení (dle úrovně rozumových schopností) na mentální retardaci lehkou (IQ 50 - 69, diagnóza F 70), středně těžkou (IQ 35 - 49, diagnóza F 71), těžkou (IQ 20 - 34, diagnóza F 72) a hlubokou (IQ 20 a méně, diagnóza F 73). Dále do

klasifikace mentální retardace patří diagnóza F 78 - jiná mentální retardace a F 79 - nespecifická mentální retardace.¹⁷

Charakteristickými znaky jsou pro mentálně postižené jedince opožděný psychomotorický vývoj, opoždění řeči a z toho plynoucí komunikační obtíže, nedostatečná sebeobsluha, poruchy myšlení, percepce, pozornosti, paměti a koordinace, citová nevyzrálost (infantilita), stereotypní projevy v chování, vyšší závislost na nejbližším okolí, zpomalení sociálních dovedností, nedostatek zábran (Tichá, In: Velemínský, 2007). Z výše uvedeného vyplývá, že variabilita postižení je velmi vysoká.

Při canisterapii u mentálně postižených dětí je důležité vycházet z konkrétních dovedností a schopností dětí a také z hloubky jejich postižení. Kdybychom přecenili jejich možnosti, mohlo by to mít pro další spolupráci negativní důsledky. Individuální cíle canisterapie by měly být v souladu s výchovně vzdělávacím plánem a s potřebami a zájmy dítěte. Obecně platí, že se při canisterapii u dětí s mentálním postižením snažíme jedince *co nejvíce socializovat a rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti, jak nejvíce je to možné*. U starších mentálně postižených klientů, kteří se vzhledem k úrovni psychického vývoje někdy řadí mezi děti, může být cílem canisterapie alespoň stávající dovednosti a schopnosti udržet.

Konkrétnějšími cíli při canisterapii u dětí mentálně postižených pak mohou být podpora psychomotorického vývoje, zlepšení koordinace pohybu, podpora řečových dovedností, stimulace, trénink paměti, rozvoj myšlení, osvojení si sociálních dovedností, rozvoj sebeobsluhy, rozvoj samostatnosti, posílení sociability, navazování nových vztahů, integrace a další. Canisterapeutický pes je zde nejen motivačním prvkem, ale také vytváří příležitosti ke spontánnímu i cílenému procvičování a zároveň přináší radost a činnost se díky němu může zdát smysluplnější.

Je mnoho možností, jak psa do práce s mentálně postiženými dětmi zapojit. Například soutěžení se psem, mazlení a hra se psem, výcvik psa - pes je zde hlavním aktérem, nebo může pes sloužit jako motivační prvek ke konkrétní činnosti, jako příklad uvedu motivaci k pohybu - vycházka se psem do přírody, může být motivací k výtvarným činnostem, k praktickým dovednostem (česání psa, nasazování a zapínání obojku nebo postroje), dále motivuje k péči o živého tvora (krmení, donesení čerstvé vody, péče o srst). Je-li pes unavený,

¹⁷ http://os-pas.g6.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=65:o-autismu1mentalniiretardace&catid=39:katoautismu&Itemid=60&limitstart=1

je možné využít motivu psa k výtvarným činnostem, ke zpěvu písní o psech, modelování, vyprávění a k dalším podobným činnostem. (Tichá, In: Velemínský, 2007; L. a Z. Galajdová, 2011)

Vzhledem k různorodé podobě mentálního postižení jsou výsledky canisterapie velmi individuální, ale jistě nezanedbatelné. Canisterapii můžeme praktikovat metodami AAA, AAT i AAE a to formou individuální i skupinovou (při níž se osvědčily spíše menší skupinky klientů), přičemž cíle u AAT a AAE by měly být vždy stanovovány specificky, individuálně a ve spolupráci s odborníky, kteří o mentálně postižené děti pečují. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

5.1.4 Canisterapie a děti s epilepsií

Epilepsie je onemocnění nervového systému. V České republice jí trpí kolem 70 000 lidí a nejméně 75% případů má počátek v dětství, což není zanedbatelné číslo.¹⁸ Projevuje se dvěma typy záchvatů - grand mal (křečovitost, bezvědomí) a petit mal (zahledění se). Život s epilepsií není jednoduchý, protože nemoc sebou nese kromě zdravotních rizik také jistá omezení (např. při žádosti o řidičský průkaz, pracovní uplatnění, volnočasové aktivity apod.). Záchvaty jsou nepravidelné, o to větší z nich mohou mít jedinci strach. Lidé s epilepsií mohou mít problémy se socializací, s komunikací, sebevědomím a seberealizací. Na to všechno je důležité se zaměřit při stanovování cílů pro canisterapii. Nejdůležitějším cílem canisterapie u jedinců s epilepsií, a zvláště pak u dětí, je *celková podpora a zvýšení sebevědomí*. Canisterapie může dítěti poskytnout možnost relaxace a volnočasové aktivity, může být také vhodným počátečním kontaktem s kynologií, což může ovlivnit jeho pozdější rozhodnutí mít vlastního psa.¹⁹ (Staffová, In: Velemínský, 2007)

5.1.5 Canisterapie u dětí s ADHD

ADHD je zkratka anglického výrazu Attention Deficit Hyperaktiv Disorder. Tento ustálený termín můžeme přeložit jako hyperkinetický syndrom s poruchou pozornosti. Často je tato porucha u dětí zaměňována s nadměrným zlobením. Dalšími projevy ADHD u dětí jsou kromě hyperaktivního chování a problémů s udržením pozornosti také emocionální labilita, impulzivní jednání, nižší školní výkonnost a horší prospěch, někdy také agresivní chování. Při canisterapii u dětí s ADHD je možné některé tyto projevy zmírnit.

¹⁸ <http://www.fnbrno.cz/ketogenni-dieta-pro-deti-s-farmakorezistentni-epilepsii/t4364>

¹⁹ Pro účely pomoci lidem s epilepsií lze také vycvičit tzv. signální psy, kteří majitele na přicházející záchvat upozorní, například štěkáním nebo taháním za oblečení. Stávají se tak pro své majitele nepostradatelnými pomocníky.

Hlavním cílem při canisterapeutickém procesu je celkové zklidnění dítěte a zlepšení koncentrace na aktivitu nebo činnost. Eisertová (2007) uvádí cíle canisterapie, které se v největší míře uplatňují při práci s dětmi s ADHD. Jsou jimi následující: zvýšení koncentrace, snižování agresivity, posilování jemné motoriky, rozvíjení řečových dovedností, rozvíjení sociálních dovedností a celkové zklidnění klienta v závislosti na přítomnosti psa.

Zaměříme-li se při canisterapii na *posílení jemné motoriky*, je vhodné využít aktivit jako je česání a kartáčování psa s použitím kartáčů a hřebenů různých velikostí a tvarů, připínání obojku a vodítka, což vyžaduje také koncentraci dítěte, dále krmení psa granulemi a piškoty. Při snaze *snížit u dítěte agresivitu* se osvědčil nácvik ovladatelnosti psa, protože hyperaktivní dítě se musí nejdříve zklidnit a hodně se soustředit, aby mohlo se psem vůbec začít pracovat. V tomto případě jsou také účinné různé závody a soutěžení se psem, kdy je dítě motivováno výhrou a prohraje-li, musí kontrolovat své chování a se situací se vyrovnat. Canisterapie zaměřená na *zlepšení řečových dovedností* může využít techniku stimulace dotykem, kdy se dítě jemně dotýká určité části psího těla (např. ucho, packa, ocásek, čenich) a tuto část nahlas pojmenovává. Také při nácviku ovladatelnosti psa se rozvíjí řečové dovednosti, protože dítě je nuceno jednotlivé povely vyslovit srozumitelně, aby ho pes poslechl. *K celkovému zklidnění klienta* v závislosti na přítomnosti psa se využívá přímý kontakt se psem a péče o psa, ale také psí tematika, to znamená povídání o krmení psa, o veterinární péči, prohlížení publikací o psech a kynologických časopisů apod. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

"Účinnou technikou je kontakt klienta a canisterapeutického týmu se skupinou dětí (třída ve školce, kam klient dochází), kdy je klient skupinou přijat v pozitivním ladění, pokud prokáže znalosti o pejskovi, ví, jak se k němu chovat, a ostatním dětem ho představí a dovolí jim ho vést na vodítku a odměnit pamlskem."²⁰

Canisterapie u dětí s hyperkinetickým syndromem je velmi přínosná. Pes je pro dítě zásadním motivačním prvkem. Pro kvalitní průběh canisterapie u těchto dětí je důležitá pravidelnost canisterapeutických návštěv, kvalifikovanost canisterapeuta a úzká spolupráce s rodiči klienta, odborníky (speciální pedagog, psycholog) a zařízením, kam dítě dochází. Vzhledem k povaze poruchy je důležitý také výběr canisterapeutického psa a vytvoření vhodného prostředí pro realizaci canisterapeutických jednotek. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

²⁰ Jaroslava Eisertová, In: Velemínský, Dona, České Budějovice 2007, str. 155

5.1.6 Canisterapie a autismus

Autismus je vrozená vývojová porucha pervazivního charakteru, což znamená, že prostupuje celou osobností dítěte, výrazně mění jeho chování, možnosti socializace a možnosti vzdělávání. Vývoj dítěte je narušen hlavně v oblasti komunikace, představivosti a sociální interakce.²¹ Vzhledem k širokému spektru autistických poruch s různým stupněm závažnosti (např. jedinci s Aspergerovým syndromem jsou vysoce inteligentní) jsou průběh a účinky canisterapie u dětí s autismem velice individuální. Canisterapeutický tým by měl být v tomto případě velmi zkušený a samozřejmostí by měla být i spolupráce s širším týmem (rodina, osoby o dítě pečující, lékař apod.) (L. a Z. Galajdová, 2011).

Dále je nutné zvolit vhodnou metodu canisterapie (AAA, AAT) a formu. V případě dětí s autismem je lepší individuální canisterapie formou návštěvního programu, kdy pes dochází za klientem. Za dodržení jistých podmínek může být canisterapie u dětí s autismem přínosnou možností, jak zkvalitnit život samotných dětí i jejich okolí. Pro děti s poruchami autistického spektra je důležitá názornost a pravidelnost. Pomáhá jim zobrazení harmonogramu dne i týdne např. v podobě piktogramů, jasně sdělujících nákresů jednotlivých věcí. Do tohoto znázorněného harmonogramu je dobré zařadit i canisterapii, aby na ni bylo dítě připravené. V rámci terapie lze vytvořit tzv. *canisterapeutický deníček*, do kterého můžou terapeut společně s dítětem lepit obrázky činností, které při canisterapeutické jednotce proběhly. Dalším důležitým aspektem pro usnadnění terapie je vhodný prostor. Dítě s autismem by se v něm mělo cítit bezpečně a příjemně. U některých dětí s autismem se objevují agresivní prvky chování, např. při reakci na stres, proto je vhodné v prostoru, kde canisterapie probíhá, vymezit určité místo, kam za klientem pes nemůže a stejně tak místo, kam nesmí klient za psem. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

Cíle canisterapie u dětí s poruchami autistického spektra jsou individuální a k jejich dosažení je někdy třeba trpělivosti, protože jen proces navázání komunikace a přijetí nových osob a psa může dítěti trvat velmi dlouho. Konkrétními cíli mohou být zvýšení slovní zásoby a rozvoj komunikace nebo smysluplné trávení volného času dítěte. Během canisterapeutické jednotky je také možné nacvičovat běžné denní činnosti nebo navázat na výchovně vzdělávací cíle instituce, kde je dítě vzděláváno, a cvičit různé školní dovednosti, například počítání piškotů s pejskem, třídění předmětů, rozlišování barev a podobně. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

²¹ <http://www.autismus.cz/>

5.1.7 Canisterapie u dětí s tělesným postižením

Tělesné postižení může být vrozené nebo získané důsledkem nějaké nehody (např. autonehoda, skok do vody z velké výšky). Tělesné postižení v první řadě omezuje pohyb, který je důležitý pro celkový rozvoj dítěte. V druhé řadě sebou nese důsledky v sociální oblasti, kdy se dítě (též dospělý) může hůře začleňovat do vrstevnických skupin a obecně do společnosti, lidi na něj "divně zírají" apod. Jsou tu i praktická omezení v každodenním životě - městská hromadná doprava, která není vždy bezbariérová, školy a jiné budovy, které nemají bezbariérový přístup, který je třeba pro lidi na vozíku nezbytným. Život s tělesným postižením může být velmi obtížný, proto je opět důležitá podpora rodiny a nejbližšího okolí.

Canisterapie by v tomto případě měla být praktikována v rámci ucelené rehabilitace, což znamená, že by měla probíhat v souvislosti s dalšími terapiemi (př. ergoterapie, fyzioterapie), aby byl výsledek co nejefektivnější, a to ve spolupráci s odborníky a lidmi, kteří o dítě pečují. Canisterapeutický tým by měl být dostatečně kvalifikovaný. Cíle se stanovují individuálně podle možností konkrétního klienta. Obecným cílem u dětských klientů s tělesným postižením může být snaha o harmonický vývoj osobnosti dítěte. Nejčastěji se u této skupiny dětí využívá *metoda polohování*, která je popsána v samostatné kapitole 3.3, a to v rámci fyzioterapie. Při této metodě musí být vždy u dětí s tělesným postižením přítomen rehabilitační pracovník -fyzioterapeut, který dítě velmi dobře zná a stanovuje jednotlivé polohy.

Při canisterapii se dále může s dítětem pracovat na zlepšení navazování sociálních kontaktů (pes je vždy dobrým tématem k hovoru), na zvýšení soběstačnosti a sebedůvěry, na rozvoji hrubé a jemné motoriky a dalších prvcích, které dítě potřebuje rozvíjet (možnosti jsou individuální). Jelikož se u osob s tělesným postižením velmi často uplatňuje asistenční pes, může být canisterapie pojata jako příprava na pořízení takového psa. Klient si osvojí základní informace o psech, porozumí psům, bude s nimi umět komunikovat, bude vědět jak s nimi zacházet a jak se o ně starat. Ale nejdůležitější je pro klienta dětského věku prožitek ze společně strávených chvil. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

5.1.8 Canisterapie u dětí s kombinovaným postižením

Jedná se o děti s mentálním postižením, většinou v pásmu těžké až hluboké retardace, která je kombinovaná s různým stupněm tělesného postižení. Stáří dětí je různé, mentální věk je ale většinou na úrovni 0 - 3 roky. Takto těžce postižené děti nekomunikují verbálně, ale jen skrze své tělo. Pes zde může být vhodný zprostředkovatel kontaktu. Navodí u dítěte pocity

klidu, zmírní napětí. Děti s kombinovaným postižením jsou schopné vnímat *somatické, vibrační a vestibulární podněty*. Tyto podněty mohou být canisterapeutickým psem dítěti zprostředkovány. Při hlazení částí těla dítěte různými částmi těla psa (ucho, ocas) si dítě může uvědomit jednotlivé části svého těla. Můžeme rozvíjet hmatovou percepci, dítě si "osahá" různé vjemy - srst, jazyk, teplo, dech psa. Využívá se také technika "pogranulování", kdy se granule pokladou na různé části těla dítěte, opět si uvědomí své tělo. Vibrační podněty zprostředkuje psí dech, je možné přikládat různé části těla dítěte. Vestibulární podněty jsou podporovány polohováním se psem a zprostředkovávají informace o poloze těla a jeho pohybu v prostoru. Canisterapie u dětí s kombinovaným postižením může být psychicky velmi náročná, pro psa i canisterapeuta. Je dobré mít na každou canisterapeutickou jednotku dostatek času a spolupracovat také s rodiči dítěte. (Benešová, In: Velemínský, 2007)

5.2 Canisterapie u zdravých dětí

Canisterapie u zdravých dětí může probíhat formou individuální nebo skupinovou, nejčastěji pomocí metod AAA a AAE. Lze využít také tzv. *relaxace se psy*, která má podobné prvky jako polohování, a po zklidnění dítěte poté navázat dalšími aktivitami. U zdravých dětí se s canisterapií setkáme nejvíce v rámci AAE ve školách, školkách a dětských domovech, kdy jde především o navázání pozitivního vztahu ke psům, získání základních znalostí o psech a o péči o psy. Je zde možnost přímého kontaktu, děti si mohou vyzkoušet vést psa na vodítku, dát mu povely a tím si zvýšit sebevědomí. Samozřejmostí by měla být spolupráce canisterapeuta s pedagogy.

5.3 Canisterapie u seniorů

"Významným partnerem je pes pro staré lidi, kdy zmírňuje pocit osamělosti, udržuje seniora v činnosti a zlepšuje komunikační prostředí mezi lidmi a personálem v domovech stáří."²²

Canisterapie u seniorů probíhá nejčastěji v domovech důchodců nebo v domovech seniorů s pečovatelskou službou. Staří lidé se často potýkají se zdravotními obtížemi, se smutkem a s pocitem osamělosti. Musí se smířit se změnou kvality života, která se týká ekonomických a zdravotních podmínek, a také se ztrátou profesní role. Mnohdy jsou senioři také závislí na pomoci okolí, například kvůli zdravotnímu stavu. Canisterapie může pomoci některé negativní pocity z neuspokojující životní situace odbourat nebo alespoň zmírnit. Je

²² Kolektiv autorů, Povídání o canisterapii. Sdružení "PIAFA", Vyškov 2000, s. 7

důležité, aby byl canisterapeutický program promyšlený a vycházel z reálných možností seniorů. Canisterapie se může pro seniory stát také příjemnou pravidelnou volnočasovou aktivitou. Cíle canisterapie u seniorů vycházejí z problémů, se kterými se staří lidé potýkají. Autorka Hančlová uvádí tyto konkrétní cíle:

- *ovlivnění zdravotního stavu klientů*
- *zvýšení kvality života*
- *zlepšení adaptace*
- *zvýšení sebevědomí*
- *zmírnění stresu*
- *zlepšení jemné motoriky ruky*
- *zbavení pocitů osamělosti* ²³

Canisterapie probíhající skupinovou formou poskytuje seniorům příležitost k setkávání s vrstevníky. Díky psovi dochází ke kladnému emočnímu naladění seniorů, čímž se usnadňuje komunikace a snáze se navazují přátelství. V pozdějším důsledku terapie se tak mohou snížit pocity osamělosti a smutku. Za přítomnosti psa jsou klienti - senioři více sdílní, mají ze psa radost, mizí tak negativistické myšlenky, které jsou přítomné při celém dni stráveném na pokoji. Canisterapie také dokáže nenásilnou formou přimět seniory k venkovním aktivitám, které jinak odmítají. S pejskem se rádi projdou, těší je vodit psa na vodítku, mohou psovi házet aport a vyzkoušet si různé další povely, za které můžou dát psovi odměnu v podobě pamlsku. Při canisterapii se seniorům zvedne sebevědomí - pes poslouchá jejich povely, klient se naučí novým dovednostem a získá nové informace a tím se třeba přesvědčí, že na tom není tak špatně, jak si mohl myslet. Procvičování jemné motoriky může v rámci canisterapie probíhat hlazení, česáním a kartáčováním psa, zapínáním a odepínáním obojku a vodítka, házením aportu nebo granulováním (klient má v sevřené pěsti schovanou granuli a pes ji musí najít, klient pak pěst povolí a dá odměnu). Canisterapie je jistě vhodnou možností, jak seniorům pozvednout kvalitu života téměř ve všech jeho oblastech. (Hančlová, In: Velemínský, 2007)

²³ Hančlová, In: Velemínský, Dona, České Budějovice 2007, s. 137

6 Organizace a sdružení zabývající se canisterapií

V této kapitole bych ráda uvedla české organizace a sdružení, která se v současnosti canisterapií zabývají, a také zahraniční organizace, kterými se v České republice můžeme inspirovat.

6.1 Světové organizace

6.1.1 International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

IAHAIO je "mezinárodní organizace, která sdružuje asociace zabývající se výzkumem na poli interakcí (vztahů) mezi člověkem a zvířaty a podporující myšlenku jejich harmonického soužití a odpovědného vztahu k malým zvířatům."²⁴

Jednou za tři roky pořádá IAHAIO mezinárodní konference o interakcích mezi lidmi a zvířaty, kde vědci z celého světa prezentují výsledky svých výzkumů z této oblasti. Konference probíhají v různých světových městech. IAHAIO vznikla v roce 1990 a zástupci České republiky se konferencí pravidelně účastní od roku 1995. V Praze proběhla 8. konference IAHAIO v roce 1998. (Tichá, In: Velemínský, 2007) Na konferenci v Praze byly přijaty směrnice k pomocným a terapeutickým činnostem prováděným za účasti zvířat. Jsou to tyto:

- *Lze používat jen těch domácích zvířat, která byla cvičena metodami pozitivního zpevnění a která dosud měla a dále budou mít náležité ustájení či ubytování a náležitou péči.*
- *Jsou dány záruky, že používaná zvířata jsou chráněna před nepříznivými vlivy.*
- *Použití zvířat připravených k pomocné činnosti a/nebo terapii je potenciálně užitečné a prospěšné v každém případě.*
- *Jsou stanovena základní pravidla, která zajišťují všem zúčastněným osobám bezpečnost, snižují riziko, poskytují tělesnou i citovou jistotu, zajišťují zdraví, důvěru a svobodu volby, prostorové podmínky, náležité využití zdrojů financujících programy, přiměřenou pracovní zátěž, jasné definované role, důvěrnost, pravidla komunikace a podmínky k výcviku.*²⁵

²⁴ L. Galajdová, Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie. Grada, Praha 1999, s. 155 - 156

²⁵ L. Galajdová, Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie. Grada, Praha 1999, s. 156 - 157

Podle mého názoru by tyto směrnice měly být určujícími pravidly pro praktikování canisterapie (i ostatních zooterapií) pro všechny organizace a sdružení zabývající se canisterapií a nejen pro členské organizace IAHAIO.

Další konference je plánována na červenec 2013 a uskuteční se Chicagu. Bližší informace jsou dostupné z internetových stránek organizace: <http://www.iahaio.org>.

6.1.2 European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

ESAAT v překladu znamená Evropská asociace AAT. Asociace vznikla v roce 2004 v Rakousku, ve Vídni. Zakládající organizace byly převážně ze zemí Rakousko, Česká republika, Německo, Švýcarsko a Maďarsko. ESAAT vznikla s úmyslem zastřešit organizace zabývající se terapií za pomoci zvířat. Jejím hlavním cílem bylo vytvořit a garantovat společné standardy v zooterapii, především v oblasti přípravy, atestací a udělování certifikátů terapeutickým týmům. (Tichá, In: Velemínský, 2007) Více informací lze najít na internetových stránkách asociace: <http://www.esaat.org>.

"Organizace prozatím definovala minimální hodinovou dotaci přípravy osob na provádění canisterapie, přičemž rozlišuje dva stupně - základní (v ČR viz canisasistent) a univerzitní (v ČR viz canisterapeut), spolupracuje na realizaci samostatného studijního oboru Tiergestützte Therapie und tiergestützte Fördermaßnahmen (volně přeloženo zvířaty podporovaná terapie a podpůrné prostředky) na Veterinární univerzitě ve Vídni a snaží se budovat profesi na poli zvířaty podporované terapie."²⁶

6.1.3 Pet Partners

Pet Partners (dříve název Delta Society) je nezisková organizace, která lidem pomáhá zapojit do jejich životů více domácích zvířat, asistenčních psů a zooterapií, aby žili zdravější a spokojenější život. Organizace vznikla v roce 1970 s názvem Delta Society. V roce 2012 se přejmenovala na Pet Partners s cílem vyjádřit tak jasněji své poslání, kterým je zlepšení lidského zdraví prostřednictvím pozitivní interakce se zvířaty. Bližší informace jsou dostupné na internetové adrese organizace: <http://www.petpartners.org>.

²⁶ Tichá, In: Velemínský, Dona, České Budějovice 2007, s. 46

6.2 Organizace v České republice

6.2.1 Asociace zastánců odpovědného vztahu ke zvířatům (AOVZ)

AOVZ byla založena v Praze v roce 1995 za účelem šíření a prohlubování myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty. Aby byl pohled na vztah člověka a zvířete komplexní, sdružuje asociace odborníky z různých vědních disciplín - psychologie, pediatrie, pedagogiky, rehabilitace, zoologie, zvěrolékařství, etologie, sociální práce a jiné. Jedním ze členů asociace je například Zdeněk Matějček, významný dětský psycholog, který celý život propagoval myšlenku pozitivního působení mezi lidmi a zvířaty. "Asociace si klade za cíl podporovat odpovědný přístup k chovu malých zvířat v rodinách a různých zařízeních a vzdělávat širokou veřejnost. Informovat o výsledcích odborných a vědeckých prací, které se zabývají vztahy mezi zvířaty a lidmi. Praktickými programy informovat o těch, kteří pracují se zvířaty, a napomáhat chovatelům ke zdokonalování jejich péče o malá zvířata."²⁷

AOVZ je členem organizace IAHAIO a její zástupci se pravidelně účastní mezinárodních konferencí. Více informací je dostupných na internetové adrese <http://www.aovz.cz>.

6.2.2 Canisterapeutická asociace (CTA)

CTA se již rozpadla, ale záměrně ji zde zmiňuji, protože díky ní byly zpracovány a odsouhlaseny tři pro canisterapii významné dokumenty - Metodika aktivit se psem jako součást ucelené rehabilitace, Etický kodex canisterapeutického týmu CTA a Základní minima pro uchazeče o post canisasistenta/canisterapeuta. CTA byla také jednou ze zakládajících organizací ESAAT.

6.2.3 Cantes o.s.

"Občanské sdružení Cantes působí samostatně od roku 2008, kdy došlo k rozdělení Canisterapeutického svazu založeného v roce 2002. Většina jeho členů přešla se svými pejsky a zkušenostmi pod Cantes o.s. a s přibýváním dalších zájemců o canisterapii vznikly canisterapeutické skupiny Brno, Opava, Polička a Třebíč."²⁸

Canisterapeutické týmy sdružení Cantes praktikují canisterapii po celé České republice. Pracují se všemi typy klientů (klienti s mentálním i tělesným postižením, senioři

²⁷ http://www.aovz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=81

²⁸ <http://www.cantes.eu/cantes/>

apod.) a taktéž ve všech typech zařízení (školy, školky, ústavy sociální péče léčebny dlouhodobě nemocných a další). Cantes o.s. provádí každoročně školení a zkoušky pro nové týmy, podmínkou je ovšem členství ve sdružení. Tyto týmy se pak řídí při vykonávání canisterapie stanovami sdružení.

Informace o sdružení jsou dostupné na internetových stránkách <http://www.cantes.eu>

6.2.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.

Sdružení Hafík se zabývá výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem canisterapeutických týmů a především praktikováním odborné canisterapie a také felinoterapie (terapie za pomoci koček). Pole působnosti sdružení je ve Středočeském, Jihočeském a Západočeském kraji a jeho dobrovolníci navštěvují především školská zařízení a zařízení sociální péče.

Cíle sdružení jsou:

- *provádění canisterapie jako jedné z metod podpory psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií (canisterapeutické návštěvy ve zdravotně sociálních zařízeních, integrační canisterapeutické tábory, psychorehabilitační kurzy, rekondiční pobyty a další)*
- *kvalitní provádění všech typů canisterapie - AAA, AAT a AAE*
- *výuka canisterapeutických týmů pro praktikování canisterapie, výuka instruktorů pro výcvik canisterapeutických psů, výchova psů vhodných pro canisterapii*
- *provádění edukační, poradenské činnosti a poskytování odborných informací všem zájemcům o canisterapii (pořádání seminářů, přednášek aj.)*
- *podpora integračních tendencí ve společnosti²⁹*

"Občanské sdružení Hafík je od roku 2008 jedinou organizací v ČR, která je členem ESAAT a také jediná organizace, jenž v roce 2010 získala akreditaci pro oblast přípravy a vzdělávání canisterapeutických týmů (které po absolvování vzdělávání realizují aktivity, edukaci a terapii za asistence psa)."³⁰

Veškeré podrobnější informace o sdružení jsou k nalezení na internetových stránkách <http://www.canisterapie.org>.

²⁹ <http://www.canisterapie.org/c-40-cile-sdruzeni.html>

³⁰ <http://www.canisterapie.org/c-69-esaat.html>

6.2.5 Helppes - Centrum výcviku psů pro postižené o.s.

Hlavní činností centra Helppes je výcvik asistenčních psů pro lidi se zdravotním postižením. Vedlejší činností je také výcvik psů využívaných při canisterapii. Helppes připravuje budoucí canisterapeutické týmy (majitele a jejich psy) přímo v prostorách Psychiatrické léčebny Bohnice za účasti duševně nemocných pacientů. Zkoušky jsou tedy velmi reálné a testují nejen dovednosti psa, ale také osobnost a schopnosti psůvoda (vhodné chování ke klientům, spolupráce s odborníky apod.). Podmínkou pro účastníky zkoušek je znalost Zkušebního řádu centra Helppes. V rámci České republiky provádí canisterapii aktivně a pravidelně 79 týmů, které vyškolilo sdružení Helppes.

Informace o Helppesu jsou dostupné z internetových stránek <http://www.helppes.cz>.

6.2.6 Sdružení PIAFA ve Vyškově

PIAFA je v oblasti zooterapie jedním z nejznámějších sdružení, které bylo založeno už v roce 1994. Canisterapie a také ostatní zooterapie jsou zde nabízeny v rámci sociálních služeb. "Tým sdružení PIAFA tvořený ze 24 zaměstnanců, 6 koní, 16 psů a jednoho klauna se ročně věnuje více než pěti stům dětem i dospělým osobám se zdravotním či sociálním znevýhodněním a jejich rodinám."³¹ Klienty sdružení mohou být:

- *lidé se zdravotním postižením*
- *osoby v nepříznivé sociální situaci, lidé dlouhodobě nezaměstnaní*
- *rodiny s dětmi s výchovnými a vzdělávacími potřebami, specifickými poruchami chování a učení, komunikačními problémy*

Veškeré informace o sdružení PIAFA jsou dostupné na internetových stránkách <http://www.piafa.cz>.

6.2.7 Pomocné tlapky - Canisterapie

Společnost Pomocné tlapky o.p.s. je známá hlavně díky výcviku asistenčních psů lidí se zdravotním postižením. Od roku 2001 nabízí také canisterapii, kterou pod jejím vedením praktikuje kolem 70 canisterapeutických týmů v rámci celé České republiky. Týmy navštěvují domovy seniorů, dětské domovy, ústavy pro klienty s mentálním nebo tělesným postižením

³¹ <http://www.piafa.cz/index.php/as>

a další. Každoročně pořádají Pomocné tlapky canisterapeutické zkoušky, jarní a podzimní. Zkoušky probíhají formou víkendového "výcviku". V pátek psovod vstřebá základní teoretické informace o canisterapii a v sobotu je zkoušen pes. Zkoušky se řídí Zkušebním řádem organizace a jednou za rok se musí opakovat.

Bližší informace jsou dostupné z internetové adresy <http://www.canisterapie.cz>.

6.2.8 Podané ruce, o.s.

Organizace vznikla v roce 2000. Své canisterapeutické týmy si školí a přezkušuje. Týmy pracují převážně ve Slezsku a na Moravě. Jejich klienty jsou děti, staří lidé a lidé se zdravotním postižením. Návštěvní programy probíhají v různých typech zařízení.

Více informací je k nalezení na internetových stránkách <http://www.podaneruce.eu>.

6.2.9 Občanské sdružení U Rozcestí

Sdružení nabízí canisterapii jako jednu z podpůrných rehabilitačních a terapeutických metod pro děti a osoby se specifickými potřebami, ale i pro širokou veřejnost. Kromě praktikované canisterapie se sdružení zabývá také výcvikem terapeutických psů.

Informace o sdružení jsou na internetových stránkách <http://www.urozcesti.cz>.

6.2.10 SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.

Společnost se zaměřuje na možnosti vzdělávání dospělých v oblasti chovatelství zvířat. Mimo jiné nabízí kurz akreditovaný MŠMT s názvem "Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti" nebo kurz dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků s názvem "Zoorehabilitace a možnosti jejího využití v práci pedagoga". Aktuálně dostupný je první ze zmiňovaných kurzů. Kurz trvá zhruba půl roku a jeho cena je 14 000 Kč. Po úspěšném dokončení (závěrečná zkouška) získá absolvent osvědčení s celostátní platností. Uplatnění absolventa může být v pedagogicko - psychologických poradnách, v centrech sociální rehabilitace, denních stacionářích, domovech seniorů a podobně. Takovýto kurz je v republice ojedinělý.

Bližší informace o vzdělávacím centru SVOPAP a jeho kurzech jsou k nalezení na internetových stránkách <http://www.svopap.cz>.

Závěr

Cílem práce bylo obecně informovat o canisterapii a konkrétněji ji představit jako jednu z metod využívaných při práci s dětmi se zdravotním postižením a s dětmi zdravými. Dalším cílem bylo poukázat na nejednotnou přípravu canisterapeutických pracovníků a také zdůraznit nedostatečné ukotvení canisterapie v legislativě. Všechny stanovené cíle byly splněny.

Podkladem práce byla především dostupná odborná literatura, články a informace dostupné z internetových stránek jednotlivých organizací, které se canisterapií zabývají. Důležité informace mi také byly poskytnuty během rozhovorů s aktivní canisterapeutkou paní Pavlou Nápravovou a bývalou canisterapeutkou a jednou ze zakladatelek CTA, Mgr. Janou Písaříkovou.

Bohužel musela práce poukázat také na některé nedostatky v canisterapii. Závažný nedostatek vidím především v nejednotné přípravě canisterapeutů, o pedagogicky zaměřené přípravě téměř nelze hovořit. Pravděpodobně je to dané tím, že organizací, které se v České republice canisterapií zabývají, zajišťují přípravu budoucích canisterapeutů a nabízí canisterapeutké programy, je mnoho a každá má jiné interní normy a řídí se svými stanovami. V současné době v České republice chybí zastřešující organizace, kterou byla například Canisterapeutická asociace a která by převzala zodpovědnost za koncepční ideologii praktikované canisterapie. V současnosti je Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. jedinou organizací v ČR, která má díky akreditaci od mezinárodní organizace ESAAT právo na školení budoucích canisterapeutických pracovníků a udělování certifikace po úspěšném absolvování zkoušek. A to je podle mého názoru vzhledem k počtu organizací v ČR opravdu málo. S tím také souvisí další problém, který práce popisuje. Podle mého názoru by canisterapie měla být řádně ukotvená v legislativě, tzn. měly by být jednotné normy pro přípravu a výcvik canisterapeutických týmů a pro praktikování canisterapie, aby se nestalo, že se v praxi setkáme s nekvalifikovanými canisterapeuty a špatně vycvičenými psy.

Přesto věřím, že v této práci byla canisterapie představena jako přínosná metoda, která má při práci s dětmi (a nejen s nimi) velký význam a doufám, že se v budoucnu stane ještě více využívanou.

Seznam literatury

Monografie

- Divišová a kol.: *Praktické využití psů v zoorehabilitaci*. 1. vydání, Praha: ČZÚ 2010, 180 s., ISBN 978-80-213-2092-5.
- Galajdová L.: *Pes lékařem lidské duše aneb - canisterapie*. 1. vydání, Praha: Grada 1999, 160 s., ISBN 80-7169-789-3.
- Galajdová L. a Z.: *Canisterapie. Pes lékařem lidské duše*. 1. vydání, Praha: Portál 2011, 167 s., ISBN 978-80-7367-879-1.
- Kolektiv autorů: *Cantes léčba psí láskou*. Polička: CANTES 2007, 39 s.
- Kolektiv autorů: *Povídání o canisterapii*. Vyškov: Sdružení "PIAFA" 2000, 47 s.
- Kolektiv autorů: *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat*. 1. vydání, Praha: ČZÚ 2008, 119 s., ISBN 978-80-213-1773-4.
- Kostelníková, M.: *Terapeutické přístupy v psychopedii*. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2004, 82 stran. Bakalářská práce. Vedoucí práce: PaedDr. Bc. Zdenka Šándorová.
- Müller, O.: *Terapie ve speciální pedagogice*. 1. vydání, Olomouc, Univerzita Palackého 2005, 295 s., ISBN 80-244-1075-3.
- Nerandžič, Z.: *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. 1. vydání, Praha: Albatros 2006, 159 s., ISBN 80-00-01809-8.
- Odendaal, J.: *Zvířata a naše mentální zdraví - proč, co a jak*. 1. vydání, Praha: Brázda 2007, 173 s., ISBN 978-80-209-0356-3.

- Pipeková, J.; Vítková, M.: *Terapie ve speciálně pedagogické péči* 2. vydání, Brno: Paido 2001, 165 s., ISBN 80-7315-010-7.
- Velemínský a kol.: *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vydání, České Budějovice: DONA 2007, 335 s., ISBN 978-80-7322-109-6.

Články

- Marcolová, S.: *Využití canisterapie ve speciální mateřské škole*. In: Předškolná výchova, Ročník 54, č. 4, 1999, s. 45.
- Mojžíšová, Kalinová, Švestková, Velemínský, Kadubcová: *Canisterapie v praxi*. In: Náhradní rodinná péče, Ročník 5, č. 1, 2002, s. 34.
- Nouza, J.: *Canisterapie je týmová práce*. In: Můžeš: noviny o svépomoci zdravotně postižených, Ročník 16, č. 4, 2008, s. 24-25.
- Oškerová, Z.: *Psi se zvláštním posláním - aneb co přináší canisterapie*. In: Můj pes, moje kočka, Ročník 7-8, 2008, s. 8-10.

Internetové zdroje

- Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům. *Aktuality*. 2010. [15. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.aovz.cz>.
- Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům. *Historie AOVZ*. 1. 10. 2007. [28. 4. 2013] Dostupné z: http://www.aovz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=81.
- Portál o poruchách autistického spektra. *Co je to vlastně autismus*. 2007. [5. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.autismus.cz/>.
- Cantes o.s. skupina Brno. *Cantes o.s.* 2008. [5. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.cantes.eu/cantes/>.

- ČZÚ. *Katedra obecné zootechniky a etologie*. 2012. [27. 4. 2013] Dostupné z: <http://katedry.czu.cz/koze/>.
- Fakultní nemocnice Brno. *Ketogenní diety pro děti s farmakorezistentní epilepsií*. 12. 11. 2012. [5. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.fnbrno.cz/ketogenni-dieta-pro-deti-s-farmakorezistentni-epilepsii/t4364>.
- Helppees - centrum výcviku psů pro postižené o.s. *Poslání organizace. Kdo jsme?* [4. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.helppees.cz>.
- Informační server Anitera o.p.s. *Polohování se psy*. 2009. [30. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/polohovani-se-psy-canisterapie.htm>.
- International Association of Human - Animal Interaction Organizations. *Home*. 2013. [15. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.iahaio.org>.
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. *8. pracovní seminář "Pravda o zooterapii" byl velmi úspěšný*. Eisertová, J.; 18. 1. 2008. [21. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/Members/havlik/8-pracovni-seminar-201epravda-o-zooterapii201c-byl-velmi-uspesny/?searchterm=canisterapie>.
- Občanské sdružení Poruchy Autistického Spektra. *Mentální retardace. Stupně mentální retardace*. [5. 5. 2013] Dostupné z: http://os-pas.g6.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=65:o-autismu1mentalniretardace&catid=39:katoautismu&Itemid=60&limitstart=1
- Občanské sdružení U Rozcestí. *Canisterapie*. 2013. [30. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.urozcesti.cz/kategorie/canisterapie/>.
- Občanské sdružení U Rozcestí. *Etický kodex*. 2013. [15. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.urozcesti.cz/kategorie/eticky-kodex/>.

- Pet Partners. *Home*. 2012. [30. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.petpartners.org>.
- Podané ruce. *Informace o nás*. 2012. [14. 5. 2013] Dostupné z: <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/o-nas/>.
- Podané ruce. *Podmínky k účasti Povahových testů CT psa*. 2012. [cit 13. 5. 2013] Dostupné z: <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/povahove-testy-ct-psa/>.
- Pomocné tlapy - Canisterapie. *Canisterapie aneb terapie za pomoci psů*. 2009. [14. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz>.
- Pomocné tlapy - Canisterapie. *Kvalifikace a pravomoce v canisterapii*. 9. 8. 2009. [30. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/kvalifikace-a-pravomoce-v-canisterapii-17.html>
- Sdružení "Piafa" ve Vyškově. *Základní informace*. [cit. 15. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.piafa.cz/index.php/as>.
- Sdružení "Piafa" ve Vyškově. *Zooterapie*. [27. 4. 2013] Dostupné z: <http://www.piafa.cz/index.php/zooterapie>.
- Svopap vzdělávací centrum. *Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti*. 2010. [10. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.svopap.cz/aktualnikurzy.html>.
- Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. *Cíle sdružení*. [cit. 10. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-40-cile-sdruzeni.html>.
- Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. *European Society for Animal Assisted Therapy*. [10. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-69-esaat.html>.
- Wikipedie. Otevřená encyklopedie. *Občanské sdružení*. 15. 5. 2013. [16. 5. 2013] Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%A9_sdru%C5%BEen%C3%AD

- Wikipedie. Otevřená encyklopedie. *Obecně prospěšná společnost*. 19. 2. 2013. [16. 5. 2013]

Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Obecn%C4%9B_prosp%C4%9B%C5%A1n%C3%A1_spole%C4%8Dnost.

Přílohy

Příloha č. 1 - Etický kodex

Příloha č. 2 - Zkušební řád

Příloha č. 3 - Certifikát canisterapeutického týmu

Příloha č. 1 - Etický kodex

DEFINICE:

Pojmem „canisterapeutický pracovník“, rozumíme pracovníka nebo dobrovolníka, jehož vzdělání odpovídá úrovni „canisasistent“ a „canisterapeut“ podle norem ESAAT.

Pojmem „canisterapeutický tým“ rozumíme canisterapeutického pracovníka společně s jeho psem, dále „koterapeutem“.

PREAMBULE:

Canisterapeutičtí pracovníci respektují důstojnost a hodnotu jednotlivce a usilují o zachování a ochranu základních lidských práv, zároveň ctí práva zvířat a naplňují tak tento kodex.

Průběžně rozvíjejí své poznatky ze všech oblastí týkajících se využívání psů pro práci s lidmi.

Při dosahování canisterapeutických cílů vynakládají veškeré úsilí k ochraně zájmů klientů, jejich blízkých (není-li to v rozporu s potřebami klientů), všech účastníků canisterapie a činností s ní souvisejících.

Canisterapeutičtí pracovníci respektují ostatní členy své profese a příbuzných oborů a dělají vše, co je v jejich silách a co není v konfliktu se zájmy klientů pro to, aby poskytovali úplné informace a vzájemně se respektovali.

Své dovednosti používají pouze pro účely, jež jsou v souladu s těmito hodnotami a vědomě nedopustí jejich zneužití.

Canisterapeutičtí pracovníci, ve snaze dosáhnout těchto ideálů, plně souhlasí s etickými normami v těchto oblastech:

1. odpovědnost;
2. kompetence;
3. etické a právní normy;
4. důvěrnost;
5. prospěch klienta;
6. profesní vztahy;
7. veřejná prohlášení,
8. výzkum,
9. welfare koterapeuta.

Canisterapeutičtí pracovníci plně spolupracují s vlastními profesními, národními a nadnárodními organizacemi a asociacemi. Rychle a úplně zodpovídají dotazy a plní požadavky všech řádně ustanovených etických nebo profesních komisí těch asociací či organizací, jejichž členy jsou nebo ke kterým náležejí.

Přijetí do Registru canisterapeutických pracovníků CTA canisterapeutické pracovníky zavazuje k dodržování všech zásad.

1. ODPOVĚDNOST

Obecně: Při poskytování služeb dodržují canisterapeutičtí pracovníci nejvyšší standardy své profese. Přijímají zodpovědnost za důsledky svého jednání a vynaloží veškeré úsilí, aby zabezpečili vhodné využití svých služeb.

1.a: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že nesou velkou zodpovědnost, neboť jejich jednání může ovlivnit stav druhých lidí (psychický i fyzický).

1.b: Canisterapeutičtí pracovníci svým klientům předem objasní všechny záležitosti, které by mohly souviset s jejich společnou prací. Vyhýbají se vztahům, které by mohly omezit jejich objektivitu nebo vytvořit konflikt zájmů.

1.c: Jako členové NNO, organizací, zaměstnanci zařízení či OSVČ, canisterapeutičtí pracovníci jako jednotlivci zůstávají odpovědní nejvyšším standardům své činnosti - canisterapie.

1.d: Jako přednášející nebo vedoucí praxe si jsou canisterapeutičtí pracovníci vědomi své primární povinnosti pomáhat ostatním získávat znalosti a dovednosti. Udržují potřebný standard vzdělání, informace předkládají objektivně, plně a přesně.

2. KOMPETENCE

Obecně: Udržování vysoké úrovně kompetence je odpovědností sdílenou všemi canisterapeutickými pracovníky v zájmu veřejnosti a činnosti jako celku. Canisterapeutičtí pracovníci jsou si vědomi hranic své kompetence a mezí canisterapeutických technik. Poskytují pouze takové služby a používají pouze takové techniky, ke kterým je oprávněné jejich vzdělání a zkušenost. V těch oblastech, kde uznávané standardy ještě neexistují, canisterapeutičtí pracovníci přijímají všechna opatření, nezbytná k ochraně zájmů svých klientů a koterapeutů.

2.a: Canisterapeutičtí pracovníci uvádějí svoji kvalifikaci, vzdělání, praxi a zkušenosti přesně. Canisterapeutičtí pracovníci udržují kvalitu vlastní práce na takové úrovni, aby odpovídala alespoň minimálním profesním požadavkům CTA, příslušných NNO a evropské ESAAT.

2.b: Jako přednášející a vedoucí praxe vykonávají canisterapeutičtí pracovníci svou činnost na podkladě pečlivé přípravy a soustředění tak, aby jejich práce měla nejvyšší kvalitu a aby jejich sdělení byla srozumitelná příjemcům.

2.c: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou vědomi potřeby neustálého vzdělávání a osobního rozvoje a jsou otevřeni novým pracovním postupům a zvyšování kvalifikace v souladu s rozvojem oboru.

2.d: Canisterapeutičtí pracovníci respektují specifika jednotlivých cílových skupin a eliminují jakoukoli diskriminaci.

2.e: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že osobní problémy a konflikty mohou ovlivňovat jejich pracovní výkon. Proto se zdrží jakékoli aktivity, ve které by jejich osobní problémy mohly zavinit nedostatečný výkon nebo poškození klienta, kolegy, studenta nebo jiného účastníka činnosti.

3. MORÁLNÍ A PRÁVNÍ NORMY

Obecně: Morální a etické zásady chování canisterapeutických pracovníků jsou stejnou měrou jako pro ostatní občany jejich osobní záležitostí, s výjimkou případů, kdy by toto mohlo narušit plnění pracovních povinností nebo snížit důvěru veřejnosti v canisterapii, canisterapeutické pracovníky, ale i obecně v pomocné terapie a v kynologii. Co se vlastního chování týče, jsou canisterapeuti citliví k převažujícím společenským normám a k možnému dopadu, který může dodržování nebo narušování těchto norem mít na jejich výkon jako canisterapeutických pracovníků. Canisterapeutičtí pracovníci si jsou rovněž vědomi možného dopadu svých veřejných vystoupení na možnosti kolegů vykonávat své pracovní povinnosti.

3.a: Ve své činnosti jednají canisterapeutičtí pracovníci v souladu se zásadami ESAAT, CTA, NNO v oblasti canisterapie, a s normami a pravidly zařízení, vztahujícími se k jejich praxi. Canisterapeutičtí pracovníci rovněž dodržují příslušné vládní zákony a vyhlášky.

3.b: Pokud jsou evropské, národní, krajské, organizační nebo instituční zákony, vyhlášky nebo postupy v rozporu s ESAAT, NNO v oblasti canisterapie a/nebo s normami a pravidly zařízení vztahujícími se k jejich praxi, canisterapeutičtí pracovníci předloží tuto skutečnost výboru CTA a snaží se rozpor vyřešit.

3.c: Canisterapeutičtí pracovníci jako dobrovolníci, zaměstnanci či OSVČ neprovozují ani nepřehlíží žádné postupy, které jsou nehumánní a v rozporu se zákonem na ochranu zvířat, nebo které by mohly vyústit v nelegální nebo neobhajitelné činy.

3.d: Ve své činnosti se canisterapeutičtí pracovníci vyhýbají jakékoli činnosti, která porušuje nebo omezuje lidská, zákonná nebo občanská práva klientů či jiných osob, kterých by se mohla dotýkat, práva zvířat a hygienické normy.

3.e: Setkají-li se canisterapeutičtí pracovníci s odlišným názorem, uznávají a respektují rozdílné postoje a individuální pocity, které mohou klienti, studenti, účastníci praxe mít k těmto záležitostem.

4. DŮVĚRNOST

Obecně: Primární povinností canisterapeutických pracovníků je respektovat důvěrnost informací získaných od osob v průběhu své canisterapeutické činnosti. Ostatním tyto informace sdělují pouze se souhlasem dané osoby (nebo jejího zákonného zástupce), s výjimkou těch neobvyklých případů, kdy by nesdělení pravděpodobně uvedlo danou osobu nebo osoby jiné do nebezpečí. Canisterapeuti informují své klienty o právních hranicích důvěrnosti. Za normálních okolností by měl být souhlas s odhalením informace získán v písemné formě od osoby, které se týká.

4.a: Informace jsou diskutovány pouze z profesních důvodů a pouze s osobami, kterých se daný případ týká. V písemné i ústní formě jsou uváděna pouze data přímo se vztahující k účelu hodnocení či přednášky a je vynaloženo veškeré úsilí, aby se zabránilo nepřiměřenému zásahu do soukromí.

4.b: Canisterapeutičtí pracovníci, kteří osobní informace získané při výkonu povolání uvádějí ve svých pracích, přednáškách, nebo je jinak prezentují veřejnosti, musí k tomu buď mít předchozí písemný souhlas nebo vhodným způsobem zamlčet všechny údaje, které by mohly vést k identifikaci osoby.

4.c: Canisterapeutičtí pracovníci učiní všechna potřebná opatření pro zachování důvěrnosti při uchovávání a likvidaci záznamů, a případně pro jejich úplnou nedosažitelnost.

4.d: Při činnosti s nezletilými nebo nesvéprávními osobami (osobami neschopnými dát dobrovolný informovaný souhlas), kladou canisterapeutičtí pracovníci zvláštní důraz na ochranu zájmů těchto osob a spolupracují a informují ostatní osoby, kterých se situace týká.

5. ZÁJMY KLIENTA

Obecně: Canisterapeuti respektují integritu a chrání zájmy lidí a skupin, se kterými pracují. Dojde-li ke střetu zájmů klienta a instituce, která canisterapeutické pracovníky zaměstnává, canisterapeutičtí pracovníci informují obě strany o svých povinnostech a odpovědnosti a sdělí oběma stranám svoje rozhodnutí. Canisterapeutičtí pracovníci plně informují klienty, kolegy a ostatní personál a specialisty o smyslu a povaze své činnosti a užitých techniky a metody. Nucení lidí k účasti nebo trvání na využití služeb je neetické.

5.a: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou neustále vědomi svých vlastních potřeb a své potenciálně více či méně vlivné pozice vůči osobám, jakými jsou klienti či účastníci praxe. Předcházejí zneužití důvěry a závislosti těchto osob. Sexuální vztahy s kýmkoliv z klientů, studentů, účastníků činnosti canisterapie jsou neetické. 5.b: Canisterapeutičtí pracovníci ukončí činnost služby canisterapie hned, jakmile začne být zřejmé, že pro klienta není přínosný, nebo ihned, jak o to klient požádá.

6. PROFESNÍ VZTAHY

Obecně: Canisterapeutičtí pracovníci jednají s ohledem na potřeby, odlišné kompetence a povinnosti svých kolegů zooterapeutů, terapeutů, psychoterapeutů, psychologů, lékařů a personálu, v případě krizové intervence i členům IZS ČR a pracovníků jiných profesí. Respektují práva a povinnosti těchto svých kolegů vůči institucím či organizacím, s nimiž jsou svázáni.

6.a: Canisterapeutičtí pracovníci znají oblasti kompetence příbuzných profesí. Plně využívají všechny odborné, technické a administrativní zdroje, které nejlépe poslouží zájmu klienta. Minimalizují absenci pracovních vztahů s pracovníky jiných profesí.

6.b: Jestliže je canisterapeutickému pracovníkovi známo porušení etických norem jiným canisterapeutickým pracovníkem, pak, je-li to vhodné, snaží se tento problém neformálně vyřešit tím, že na to dotyčného canisterapeutického pracovníka upozorní. Jestliže je tento prohřešek pouze malý a/nebo se zdá být výsledkem nedostatku citlivosti, znalosti nebo zkušenosti, je takovéto neformální řešení obvykle dostačující. Tyto neformální snahy musí být podniknuty citlivě s ohledem na důvěrnost a práva klientů. Pokud se nezdá, že by přestupek mohl být napraven pouze neformální cestou a nebo je vážnější povahy, canisterapeutičtí pracovníci na to upozorní příslušnou instituci, sdružení nebo výbor zabývající se profesní etikou a chováním.

6.c: Publikační zásluha je přiznána těm, kteří do publikace přispěli, úměrně rozsahu jejich odborného příspěvku. Významné příspěvky odborného charakteru ke společnému projektu od více osob se posuzují jako spoluautorství s osobou, která poskytla příspěvek uvedený jako první. Drobné příspěvky odborné povahy a rozsáhlejší administrativní nebo podobná asistence mohou být uvedeny jako poznámky pod čarou nebo v úvodu díla. Odkazy ve formě

citací v textu se týkají publikovaného i nepublikovaného materiálu, který přímo ovlivnil výzkum či studii. Canisterapeutičtí pracovníci, kteří sestavují a upravují cizí materiál k publikaci, zveřejňují tento materiál pod jmény původních autorů, tam kde je to vhodné uvedou své jméno jakožto editora. Všichni přispěvatelé jsou jmenovitě uvedeni.

7. VEŘEJNÁ PROHLÁŠENÍ

Obecně: Veřejná prohlášení, oznámení o poskytovaných službách, reklama a aktivity podporující canisterapeutické pracovníky slouží k tomu, aby si veřejnost mohla vytvořit informované názory a měla možnost volby. Canisterapeutičtí pracovníci přesně a objektivně uvádějí svoji profesionální kvalifikaci, členství a funkce, a také instituce nebo organizace, se kterými mohou být oni nebo daná prohlášení spojována. Ve veřejných prohlášeních, poskytujících canisterapeutické informace, odborné názory nebo informace o dostupnosti jednotlivých technik, publikací a služeb, canisterapeutičtí pracovníci zakládají svá tvrzení na obecně přijatelných zjištěních a technikách, plně přitom uznávají jejich meze a připouštějí pochybnosti o nich.

7.a: Canisterapeutičtí pracovníci podílející se na rozvoji nebo propagaci canisterapeutických technik, produktů, knih a dalších věcí nabízených pro komerční účely vyvíjejí přiměřené úsilí pro zabezpečení toho, že oznámení a inzerce budou uváděny profesionálním, vědecky přijatelným a přesně informujícím způsobem.

7.b: Canisterapeutičtí pracovníci prezentují svou znalost a umění canisterapie a nabízejí svoje služby, produkty a publikace poctivě a přesně, vyhýbají se senzací, přehánění, povrchnosti. Canisterapeutičtí pracovníci se řídí svojí základní povinností pomáhat veřejnosti vytvářet si informované soudy, názory a rozhodnutí.

7.c: Produkty, metodiky, techniky které jsou popisovány nebo prezentovány na veřejných přednáškách či předváděních, v novinových a časopisových článcích, rozhlasových nebo televizních programech, internetových prezentacích, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, splňují stejné uznávané standardy, jaké existují pro samotnou činnost výkonu canisterapie.

8. VÝZKUM

Obecně: Rozhodnutí provést výzkum spočívá na uvážení rozhodnutí jednotlivých institucí a odborníků o tom, jak nejvíce prospět lidské vědě a lidskému blahobytu. Canisterapeutický pracovník je ve své činnosti součástí komplexu rehabilitačně-terapeutické péče, je tedy možné že jeho činnost bude zahrnuta do výzkumu. Po rozhodnutí o provedení výzkumu canisterapeutický pracovník podá výzkumnému týmu ucelené informace o možnostech vstupu metody do výzkumu a zapojí se dle pokynů výzkumného týmu, canisterapeutický pracovník vede bádání s ohledem na důstojnost a prospěch účastníků, má na vědomí předpisy a profesní standardy týkající se vedení výzkumu s lidskými účastníky a se zvířaty.

8.a: Canisterapeutický pracovník má právo se výzkumu neúčastnit a má povinnost se neúčastnit pakliže povaha a způsob a myšlenka výzkumu jsou v rozporu s etikou či myšlenkou pomocné rehabilitační metody – canisterapie.

8.b: Canisterapeutický pracovník může vést vlastní výzkum, na základě všech platných předpisů a protokolů pro výzkum v oblasti sociálně-zdravotní či školské. Při provádění

výzkumu v institucích, zařízení a organizacích si canisterapeutičtí pracovníci zajistí příslušné oprávnění provádět tuto studii.

9. WELFARE KOTERAPEUTA

Obecně: Pes jako koterapeut (spoluterapeut), je během výkonu zatěžován fyzicky a hlavně psychicky, je proto nutno zajistit pravidla, která budou udržitelná v praxi výkonu canisterapie a zároveň budou účinně chránit zvíře před fyzickým i psychickým týráním tedy i týráním samotným chybným výběrem psa k činnosti výkonu canisterapie. Canisterapeutický pracovník je povinnen i při výkonu činnosti canisterapie ctít a dodržovat Zákon na ochranu zvířat proti týrání.

9.a: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po znalém až odborném úsudku, že jeho vlohy - povaha, fyzická i psychická přirozenost je k těmto úkonům vhodná. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba budoucího canisterapeutického pracovníka (jakožto kynolog, vlastník psa a po absolvaci odborného kurzu a náhledu canisterapie - teoretik v oboru canisterapie) a zkušený canisterapeutický pracovník s praxí minimálně 6 hodin měsíčně po dobu 2 let. Posouzení při různých testech povahy psa v kynologických i jiných organizacích je přípustné, nikoli však rozhodující, o zařazení psa do činnosti koterapeuta. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba která musí být v praxi znalá speciální problematiky zvířat jako koterapeutů, a osoba která velmi úzce zná osobnost konkrétního zvířete – majitel. Canisterapie není obor čistě kynologický, ale převážně z hlediska psa jde o problematiku typologickou a etologickou (povahové vlohy, vrozené i získané techniky chování zvířete vhodné k výkonu canisterapeutických metodik a technik) a z hlediska samotné činnosti jde odvětví zdravotně-sociální se specifickými požadavky na dovednosti psa. Canisterapie, jako forma zooterapie, je zcela samostatným odvětvím v oboru Podpůrných rehabilitačních metod.

9.b: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po psychickém i fyzickém vyzrání k této činnosti. Mláďata a dospívající jedinci se činnosti účastní jen za účelem přípravy a socializace (seznámení se s prostředím kde je vedená canisterapie a s činností koterapeuta), ale v činnosti samotné nesmí být stavěni do pozice koterapeuta. Účastní se tedy jen pasivně – náhledově. Aktivita vůči klientům typická pro již připravené koterapeuty se tedy vyskytuje u mláďat a dospívajících jedinců jen jako vlastní pokus o iniciativu. Doba vyzrání psychického a fyzického je individuální podle plemen a osobnosti zvířete. U malých plemen jde minimálně o věk 12ti měsíců, u velkých potom o věk minimálně 18 měsíců, vždy s postupným zapojováním zvířete do činnosti od jednoduchých úkonů po složitější. Při zacvičování štěňat a mladých jedinců by měl být přítomen již zkušený pes - koterapeut, který zřetelně přebírá funkci koterapeuta a umožňuje tím mladému jedinci naplňovat bod 9.c - učení formou náhledu.

9.c: K činnosti koterapeuta má pes právo být citlivě zacvičen a to pouze pro nezbytně nutné úkony a dovednosti spjaté k činnosti AAT, AAA, AAE nebo AACR a to pro něho nezbytně dlouhou dobu k jeho pochopení činnosti koterapeuta. Při výchově, průpravě, přípravě a vedení zvířete v oboru canisterapie se užívají výhradně metody pozitivního posilování a rozvíjení vlastních vloh (vždy s ohledem na jedinečnou osobnost konkrétního psa) k činnosti canisterapie, je zakázáno pozměňovat zvířeti přirozenou fyzickou či psychickou dispozici za účelem výkonu canisterapie farmaceuticky i operativně (u hlasitých jedinců operovat hlasivky, podávání sedativ u jedinců neurotických apod.)

9.d: Při činnosti koterapeuta má pes právo na odborné vedení canisterapeutickým pracovníkem dobře znalým kynologie, etologie, zdravotní péče psa a individuality toho kterého psa - koterapeuta a tím mít zajištěn welfare koterapeuta. Pouze canisterapeutický pracovník s kynologickými zkušenostmi je schopen vnímat jemnou komunikaci se svým koterapeutem během výkonu canisterapie, která může být velmi zásadní pro další vývoj situace při terapii v daném okamžiku a její přehlednutí či chybná interpretace může vést až ke konfliktu ve vzorci „klient - canisterapeutický tým“. Canisterapeutický pracovník má povinnost časově upravit dobu výkonu canisterapie dle individuálních předpokladů psa a i jeho momentálních potřeb.

9.e: Při činnosti koterapeuta má pes právo projevit strach, bolest a nevoli ke konkrétním úkonům. Díky vlohově správnému výběru psa dle bodu 9.a, se pes projeví neagresivně, neútočně a tedy mnohdy velmi skrytě. Canisterapeutický pracovník má povinnost vůči zvířeti přehodnotit zda je konkrétní úkon opravdu i v zájmu psa a na tento signál od psa reagovat k naplnění welfare koterapeuta. I pes velmi vhodný k výkonu canisterapie má přirozené hranice tolerance vzrušivosti a bolesti, canisterapeutický pracovník zajistí jejich nenarušování a ve zcela výjimečném případě narušení, ihned jedná ve prospěch welfare zvířete, zároveň adekvátně k situaci a s ohledem na klienta a prostředí.

9.f: Pes koterapeut má právo být na dobu dočasnou nebo stálou odvolán canisterapeutickým pracovníkem z činnosti koterapeuta pro změny ve fyzické a/nebo psychické kondici, nebo je mu upravena náplň činnosti při výkonu canisterapie.

Jedná se zejména o vysoký věk, březost a mateřství, úraz, nemoc, veterinární zákrok, změny chování a reakcí po událostech na zvíře působících a jiné změny, které canisterapeutický pracovník zcela individuálně vyhodnotí jako kontraproduktivní nebo omezující pro činnost canisterapie a welfare zvířete při této činnosti a činnostech s ní spjatých. Příkladně: pro koterapeuta vyššího věku – upraví výkon canisterapie na pasivní formu, do forem aktivních canisterapeutický pracovník zapojí mladší zvíře apod.

9.g: Pes jako koterapeut má právo (a canisterapeutický pracovník má povinnost) zajistit mu velmi kvalitní osobní péči i péči veterinární v oblasti prevence i léčby (bezpodmínečně prevence výskytu vnitřních parazitů minimálně 4x do roka).

Pes má právo na intenzivní kontakt s majitelem (canisterapeutickým pracovníkem) i mimo dny kdy je aktivně zapojen do činnosti výkonu canisterapie. Není přípustné, aby výkon canisterapie byl pro zvíře jedinou možností k osobnímu kontaktu s canisterapeutickým pracovníkem a lidmi obecně. Canisterapeutickým pracovník je povinen denně zajistit kontrolu kondice psa s ohledem na případné příznaky nemoci či úrazu a s jejich včasným postoupením veterinárnímu lékaři. Preventivní kontroly a očkování jsou prováděny s ohledem na plnění zákona a vyhlášek platných pro stát, kraj, obec a místo držení a působení se psem. S ohledem na vývoj metody canisterapie a možné inovace v zákoně o zdraví obyvatelstva MZ ČR, si CTA vyhrazuje právo na doplnění tohoto bodu o eventuelní povinnosti ke konkrétním preventivním veterinárním úkonům (očkování a podobně).

9.h: Po činnosti koterapeuta má pes právo na psychický i fyzický odpočinek a osvěžení podle své vlastní individuality (spánek, hra, vycházka). V případě návaznosti výkonu činnosti na více místech či u více cílových skupin (např. vícehodinová činnost v jeden den) je nutno poskytnout psovi čas odpočinku i mezi těmito výkony, canisterapeutický pracovník je také povinen zajistit adekvátní frekvenci příjmu i výdeje tekutin a stravy zvířete.

Schváleno valnou hromadou Canisterapeutické asociace v Brně, 25.6. 2006

Dostupné z internetové stránky <http://www.urozcesti.cz/kategorie/eticky-kodex/>.

Příloha č. 2 - Zkušební řád

Způsob zabezpečení veterinární péče.

Na každém svodu je zajištěn veterinární dohled.

Způsob poučení osob a způsob kontroly dodržování řádu.

Každý, kdo je řádně přihlášen ke canisterapeutickým zkouškám je povinnen se předem seznámit se zkušebním řádem pro canisterapii. Tuto skutečnost potvrzuje svým podpisem na přihlášce k povahovým testům canisterapeutického psa.

• Kontrola poslušnosti

Povely: „sedni“, „lehní“, přivolání, dlouhodobé odložení – min. 20 sekund, přinášení nebo chůze u nohy – na vodítku (pokud pes není aportér, může psovod zvolit chůzi u nohy, což je povinen nahlásit zkušební komisi před zahájením zkoušek.) Povel lze opakovat maximálně 3x. U přinášení je povolen jakýkoli předmět, který je odhozen do vzdálenosti alespoň 5 metrů, není vyžadováno předsednutí před psovoda nebo vkládání předmětu do ruky psovoda. Je povoleno používání jakékoli motivační pomůcky. Pes má zvládat povel okamžitě a s radostí. Neochota psa plnit povel nebo opakování povelů psovodem snižuje počet přidělených bodů.

• Setkání s rozhodčím

Psovod vedoucí psa na volno nebo na volně prověšeném vodítku předstoupí před rozhodčího. Zkoušející přistoupí ke psu a osloví ho, poté ho pohladí po hlavě, podrbá za ušima, zkontroluje chrup. Poplácá ho na předhrudí. Postupně zvedne přední nohy. Pohmatem mu projede celé tělo, včetně ocasu. Na závěr psa obejmě, malého psa vezme do náruče. Ve všech uvedených bodech postupuje důkladně, ale s ohledem na to, že se se psem ještě dobře nezná. Pes se má chovat přátelsky bez přílišné nedůvěry či bázlivosti. Neuhýbá dotekům, nesmí přehnaně reagovat na zatahání či tlak rozhodčího.

• Kontrola dráždivosti a útlumu

Rozhodčí psa rozdvádí přiměřeným způsobem, který si sám zvolí (hází mu balónek apod.; v případě, že pes hru odmítá, může použít pamlsky na odvedení pozornosti od psovoda). Pes nesmí být na vodítku. Na pokyn rozhodčího musí psovod hru ukončit a psa přivolat k sobě. Povel pro ukončení hry může psovod opakovat bez omezení. Používání různých druhů přivolání, lákání psa na předměty a pamlsky je dovoleno. Čas mezi pokynem rozhodčího pro ukončení hry a upoutáním psa psovodem na vodítko je omezen na 25 sekund.

• Reakce na cizí psy

Všichni psovodi se psy se soustředí do hloučku, ve kterém se volně pohybují. Psi mohou být na vodítku. Jejich chování má být k ostatním psům přátelské bez dominantních útoků. Případná agrese vůči psům nevylučuje použití psa jako canisterapeutického. Účelem tohoto bodu je zjistit, zda je možné psa použít ve skupinové canisterapii s ostatními psy či nikoliv.

• Hlouček lidí

Psovod se psem prochází pohybující se skupinkou nejméně pěti lidí, kteří se spolu přátelsky baví. Jeden z lidí má v ruce deštník, který znenadání otevře. Druhý má berle, které upustí.

Všichni lidé si postupně psa pohladí. Psovod se psem na vodítku dlouhém minimálně 1,5 m obejde skupinku a poté projde přímo mezi lidmi. Vodítko musí být prověšeno, psovod nesmí psa tahat či násilím držet za vodítko nebo obojek ve skupince. Ke psu přichází jedna osoba po čtyřech a pohladí ho. Všechny požadované úkony se provádějí za pohybu. V další fázi osoby v hloučku začnou křičet a hlasitě se smát, přetahují se o berli, jedna osoba naznačuje útok deštníkem na psa. Psovod může psa pouze chválit či jinak podporovat. Pes se má chovat vyrovnaně, přátelsky. Chybou je snaha o útěk z hloučku nebo přílišná lekavost na podněty.

- Reakce na běžícího člověka a pád člověka

Psovod se psem na vodítku dlouhém alespoň 1,5 m krácejí po chodníku. Kolem nich probíhá člověk, za ním další, který v blízkosti psa upadne a upustí tašku s plastovými láhvemi nebo plechovkami. Leknutí psa je běžná reakce, pes se ale nesmí zachovat příliš bázlivě nebo naopak agresivně, chňapnout po tašce. Psovod nesmí během testování tohoto bodu klást psovi žádné povely.

- Reakce na invalidní vozík

Osoba na invalidním vozíku přijíždí ke psovodovi se psem, naváže přátelský rozhovor, psa pohladí a obejmě kolem krku (pevnější sevření nesmí psovi vadit), malého pejška vezme na klín a dá mu pamlsek (pes jej může, ale nemusí přijmout). Pes nesmí projevit žádný náznak nevole nebo agresivity. Malí psi jsou posazeni osobě na vozíku na klín. V tomto bodě se hodnotí také práce psovoda s „klientem“. Pes se má chovat přátelsky, vstřícně, bez strachu z vozíku.

- Způsob přijímání pamlsku psem

Rozhodčí nabídne psu pamlsek různými způsoby – z roztažené dlaně, sevřené dlaně, mezi prsty. Hodnotí se jemnost při přijímání pamlsku. Psovod může psa usměrňovat povel. V případě nezájmu psa o pamlsek může být použita hračka. Pes má brát pamlsek jemně, štípnutí zuby je chybou.

- Simulace návštěvy u postiženého

Zkoušející si lehne na deku a majitel k němu přivede psa (pokud to jde, psa převálí na bok, ale pes může i ležet). Zkoušející se snaží napodobit polohování: obejmě psa a pokud jde o většího psa, jemně si na něj položí hlavu, položí mu přes bok nohu, neustále psa hladí, jemně ho může zatahat za ucho apod. V tomto bodě se hodnotí také práce psovoda s „klientem“. Pes se má nechat napolohovat psovodem a setrvat v ní po žádanou dobu. Vstávání nebo sedání si psa je menší chybou, pokud se nechá opět napolohovat a na dotyky rozhodčího nereaguje bázlivě. Účelem tohoto bodu je zjistit, jaké má pes k polohování dispozice.

Platnost: od 18. května 2008

Účinnost řádu: od schválení ÚKOZ – dne 22.4.2009

Více zde: <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/povahove-testy-ct-psa/>.

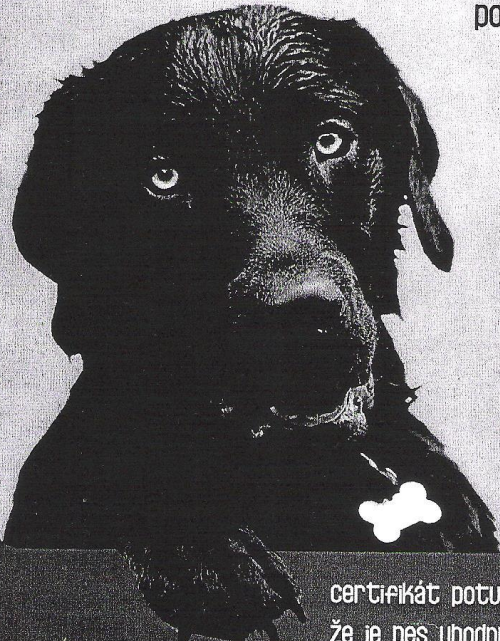
Příloha č. 3 - Certifikát canisterapeutického týmu

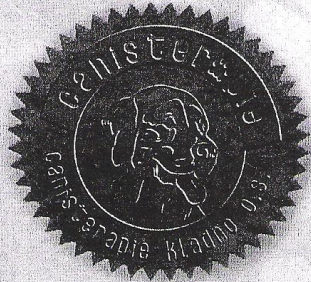

sdružení Canisterapie Kladno o.s.
uděluje certifikát

psouod canisterapeut
Pavla Nápravová
a jeho/jejímu psu

canisterapeutický pes

jméno psa Agnes
rasa Samojed
pohlaví fena

předseda sdružení Seloc
vystaveno dne 1. 2. 2009

certifikát potvrzuje,
že je pes vhodný k účelům canisterapie u době jeho udělení ...

Souhlasím s tím, aby moje bakalářská práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne.....

.....

Podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum